

КОНТРОЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ ЁШІВЕРСІТОТ
ІМЯ МАКСІМА ТАНКА»

АЙЧЫННАЯ ДЗЦЯЧАЯ ЛІТАРАТУРА

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
6-05-0112-01 Дашкольная адукацыя

2023 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове Адукацыйнага стандарту агульнай вышэйшай адукацыі АСВА 6-05-0112-01-2023 (02.08.2023, № 225), вучэбнага плану 6-05-0112-01 Дашкольнай адукацыя (23.02.2023, № 001-2023/у)

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Т.У.Ганчарова-Цынкевіч, дацэнт кафедры беларускай і замежнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

Л.П.Леська, дацэнт кафедры беларускай і замежнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат філалагічных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Г.М.Мягліцкая, дацэнт кафедры гісторыі беларускай і літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт», кандыдат філалагічных навук;

Н.У.Чайка, прафесар кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», доктар філалагічных навук, прафесар

УЗГОДЖЕНА:

Дырэктар

ДУА «Гімназія № 43 г. Мінска»

M. Kavaleuskaya

М.Ф.Кавалеўская

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай беларускай і замежнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
(праатакол № 4 ад 22.11.2023 г.)

Загадчык кафедры

I. M. Mishchanchuk

І.М.Мішчанчук

Навукова-метадычным саветам ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
(праатакол № 3 ад 19.12.2023 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджаючых яе матэрыялаў дзелючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь аднавідае

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзела БДПУ

Y. V. Cichanava

Я.В.Ціханавя

Дырэктар бібліятэкі

N. P. Sytkovskaya

Н.П.Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне «Айчынная дзіцячая літаратура» распрацаваная згодна з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 6-05-0112-01 Дашкольная адукацыя.

Мэта вучэбнай дысцыпліны «Айчынная дзіцячая літаратура» – авалоданне студэнтамі ведамі пра шляхі развіцця беларускай дзіцячай літаратуры ад вытокаў да сучаснасці, вывучэнне адметнасці творчасці айчынных пісьменнікаў для дзяцей, месца іх твораў у літаратурным працэсе, а таксама авалоданне навыкамі выкарыстання твораў ў адукацыйным працэсе ўстаноў дашкольнай адукацыі.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

– даць студэнтам цэласнае ўяўленне пра беларускую дзіцячую літаратуру як самастойную гісторыка-літаратурную з’яву, што адлюстроўвае агульныя тэндэнцыі развіцця культуры, літаратуры і педагагічнай думкі;

– пазнаёміць з асноўнымі этапамі, важнейшымі заканамернасцямі ў развіцці беларускай дзіцячай літаратуры;

– вывучыць манаграфічна творчасць беларускіх аўтараў, чые творы ўваходзяць у кола дзіцячага чытання, прааналізаваць асаблівасці іх творчасці, змест твораў, паказаць ролю пісьменнікаў у літаратурным працэсе;

– паказаць жанравую разнастайнасць айчыннай літаратуры для дзяцей;

– выпрацаваць навыкі аналізу мастацкага твора, уменне ацэньваць ідэйна-эстэтычныя вартасці мастацкіх з’яў, вызначаць пазнавальны і выхаваўчы патэнцыял твора;

– пазнаёміць з прынцыпамі адбору кніг для дзяцей дашкольнага ўзросту;

– садзейнічаць выхаванню эстэтычнага густу, развіццю самастойнага творчага мыслення;

– фарміраваць і развіваць сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі студэнтаў, заснаваныя на ведах па прадмеце, эмацыянальна-каштоўнасным і творчым вопыце, што будзе спрыяць вырашэнню і выкананню грамадзянскіх, прафесіянальных задач і функцый.

Вучэбная праграма дысцыпліны «Айчынная дзіцячая літаратура» прадугледжвае дэталёвы разгляд твораў для дашкольнікаў і шырокае выкарыстанне магчымасцей літаратуры ў працэсе прафесіянальнай падрыхтоўкі студэнтаў. Яна складаецца з аглядавых і манаграфічных тэм, у аглядавых тэмах больш увагі надаецца пісьменнікам, творчасць якіх не вывучаецца манаграфічна.

Практычныя заняткі павінны насіць актыўны, творчы характар, развіваць самастойнасць мыслення студэнтаў. Заняткі можна праводзіць у форме гутаркі, абмеркавання падрыхтаваных студэнтамі паведамленняў, рэцэнзій, напісаных імі на зборнікі твораў для дзяцей.

Некаторыя тэмы рэкамендуюцца для самастойнага вывучэння, прычым выкладчык арыентуе студэнтаў на навуковы пошук адпаведнай літаратуры, дакладна акрэслівае мэты і задачы даследчай працы.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста, сувязі з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі. Вучэбная дысцыпліна «Айчынная дзіцячая літаратура» для спецыяльнасці 6-05-0112-01 Дашкольная адукацыя ўваходзіць у кампанент дысцыплін установы вышэйшай адукацыі. Вучэбная дысцыпліна «Айчынная дзіцячая літаратура» грунтуецца на прынцыпах каардынацыі па лініі міжпрадметных сувязей з вучэбнай дысцыплінай «Дашкольная педагогіка», якая

ўваходзіць у дзяржаўны кампанент для спецыяльнасці 6-05-0112-01 Дашкольная адукацыя; вучэбнымі дысцыплінамі «Замежная дзіцячая літаратура» і «Выразнае чытанне».

Патрабаванні да засваення вучэбнай дысцыпліны. Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Айчынная дзіцячая літаратура» павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў кампетэнцыі СК-3: Адбіраць творы айчыннай мастацкай літаратуры і выкарыстоўваць выразныя сродкі мастацкага чытання ў працы з дзецьмі ранняга і дашкольнага ўзросту.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен *ведаць*:

- спецыфічныя рысы дзіцячай літаратуры як мастацтва слова, яе сувязі з фальклорам, педагогікай, іншымі відамі мастацтва;
- асноўныя тэндэнцыі развіцця айчыннай літаратуры для дзяцей;
- заканамернасці існавання і развіцця літаратурных жанраў, характэрныя прыкметы розных жанраў дзіцячай кнігі;
- асноўныя літаратуразнаўчыя паняцці, неабходныя для самастойнага аналізу і ацэнкі мастацкіх твораў;
- прынцыпы работы з мастацкімі тэкстамі ва ўстанове дашкольнай адукацыі.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен *умець*:

- вызначаць тэматыку, праблематыку твора, аналізаваць літаратурны твор, раскрываючы асаблівасці яго зместу і формы;
- ацэньваць пазнавальны, выхаваўчы, эстэтычны патэнцыял твора для дзяцей;
- выказваць свае адносіны да прачытанага і даваць аргументаваную ацэнку;
- выяўляць падобнае і адметнае ў творах айчынных аўтараў для дзяцей;
- валодаць навыкамі выразнага чытання твораў розных жанраў, чытаць на памяць мастацкія творы;
- супастаўляць літаратурныя творы з творамі іншых відаў мастацтва;
- складаць віктарыны, красворды, гульні па літаратурных творах, фактах жыццёвага і творчага шляху аўтара;
- самастойна набываць веды па прадмеце, працуючы з навукова-крытычнай і даведачнай літаратурай па дысцыпліне.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен *валадаць*:

- метадалогіяй літаратуразнаўчага аналізу;
- навыкамі свабоднага карыстання адпаведным літаратуразнаўчым апаратам пры рашэнні канкрэтных задач.

Прапанаваная канцэпцыя дысцыпліны прадугледжвае фарміраванне ў студэнтаў сукупнасці ведаў, уменняў і навыкаў па айчыннай дзіцячай літаратуры ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам, фарміраванне ў пэўнай ступені іх светапогляду, развіццё творчага мыслення і эстэтычнага густу.

Асноўнымі адукацыйнымі тэхналогіямі з'яўляюцца: праблемнае навучанне (праблемнае выкладанне, пошукавы метады); камунікатыўныя тэхналогіі, заснаваныя на актыўных формах і метадах навучання (дыскусія, круглы стол, прэзентацыя, работа ў групах); асобна арыентаваная тэхналогія.

У рамках адукацыйнага працэсу па вучэбнай дысцыпліне «Айчынная дзіцячая літаратура» студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды,

уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць свой каштоўнасна-асобасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, гатовага да актыўнага ўдзелу ў эканамічным, вытворчым, сацыяльна-культурным і грамадскім жыцці краіны.

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў. Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Айчынная дзіцячая літаратура» выкарыстоўваюцца такія формы самастойнай работы, як выкананне індывідуальных заданняў на практычных занятках, выкананне індывідуальных заданняў пазааўдыторна (самастойная работа студэнтаў), напісанне рэфератаў, падрыхтоўка дакладаў, афармленне часопісаў, складанне анталогій і інш.

Агульная колькасць гадзін, колькасць аўдыторных гадзін, форма атрымання вышэйшай адукацыі, размеркаванне аўдыторных гадзін, форма атэстацыі.

Вывучэнне дысцыпліны «Айчынная дзіцячая літаратура» разлічана на 108 вучэбных гадзін. З іх вучэбным планам для спецыяльнасці 6-05-0112-01 Дашкольная адукацыя прадугледжана 50 аўдыторных гадзін, на самастойную работу адведзена 58 гадзін. Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая (I курс, 2 семестр), форма праежкавай атэстацыі – залік.

Семестр	Усяго	Лекцыі	Практычныя	Самастойная работа студэнтаў	Форма праежкавай атэстацыі
II	108	24	26	58	Залік

Вучэбным планам для завочнай формы атрымання адукацыі для спецыяльнасці 6-05-0112-01 Дашкольная адукацыя прадугледжана 12 аўдыторных гадзін, на самастойную работу адведзена 96 гадзін. Форма атрымання вышэйшай адукацыі – завочная (I курс, 2 семестр; II курс, 3-4 семестры), форма праежкавай атэстацыі – залік у 4-м семестры. Размеркаванне гадзін па семестрах:

Семестр	Усяго	Лекцыі	Практычныя	Самастойная работа студэнтаў	Форма праежкавай атэстацыі
II	36	6	-	30	
III	72		6	66	
IV	-	-	-	-	Залік
УСЯГО	108	6	6	96	Залік

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Спецыфіка дзіцячай літаратуры як мастацтва слова. Вытокі беларускай дзіцячай літаратуры. Дзіцячая літаратура пачатку ХХ стагоддзя

Паняцце аб дзіцячай літаратуры і дзіцячым чытанні. Спецыфіка літаратуры для юнага чытача. Роля мастацкага афармлення кніг для дзяцей адпаведнага ўзросту. Пытанні тэорыі дзіцячай літаратуры. Пераасэнсаванне некаторых тэрэтычных праблем ва ўмовах сучаснага жыцця. Перыядызацыя дзіцячай літаратуры. Этэтычная, пазнавальная, выхаваўчая функцыі дзіцячай літаратуры, яе роля ў агульным працэсе навучання.

Беларускія пісьменнікі ХІХ – пачатку ХХ ст. пра выхаванне падростаючага пакалення. Ф. Багушэвіч пра неабходнасць стварэння кніжак для дзяцей на роднай мове. Артыкулы Цёткі, Якуба Коласа пра выхаванне ў юнага пакалення любові да роднага слова. Тэрэтычныя артыкулы і выказванні пра дзіцячую літаратуру пісьменнікаў: Якуба Коласа («Шануйце і любіце сваю родную мову», урыўкі з «Методыкі роднай мовы»), Янкі Маўра («Дзіцячы пісьменнік і дзіцячы чытач», «Хоць малыя, але чалавекі!»), Алеся Якімовіча («Праблемы сучаснай дзіцячай літаратуры», «Размова пра дзіцячую літаратуру», «Галоўная праблема – якасць»), Васіля Віткі («Выхаванне словам», «Часцей глядзіце на зоры»). Карней Чукоўскі пра спецыфіку мастацкай літаратуры для юнага чытача («Запаведзі для дзіцячых паэтаў»).

Вусная народная творчасць як першааснова дзіцячай літаратуры.

Узнікненне беларускага кнігадрукавання, распаўсюджванне кніг вучэбнага прызначэння («Псалтыр» (1517) Францыска Скарыны – «Детям малым початок всякое доброе науки...»; «Катэхізіс» Сымона Буднага (1562) – кніга для дарослых і падручнік для дзетак; «Наука ку читаню и розумению писма словенского» Лаурэнція Зізанія (1596)).

Асветніцкая дзейнасць Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча (1808–1884). Гістарычныя факты і легенды пра творчы лёс Паўлюка Багрыма (1813 – каля 1890). Тэма абяздоленага дзяцінства ў вершы «Зайграй, зайграй, хлопча малы...». Фальклорныя матывы ў вершы, нацыянальны каларыт, паэтычнае характэрнае. Старонкі жыцця Францішка Багушэвіча (1840–1900) паводле кніг У.Содаля «Свіранскія крэскі» (1995), В. Хомчанкі «Пры апазнанні – затрымаць» (1983). Паэт і дзеці (артыкулы У. Содаля і М. Маляўкі). Сувязь з фальклорам – адна з характэрных асаблівасцей творчасці Ф. Багушэвіча. Выкарыстанне народных вобразаў і матываў, напаўненне іх сацыяльным зместам у вершы «Калыханка». Твор у прачытанні Максіма Гарэцкага.

Думка пра «сонца навукі» для дзяцей, выказаная ў вершы «Роднай старонцы» Янкі Лучыны (1851–1897). Пейзажныя («Бор», «Вясна») і дыдактычныя («Каток», «Рыбак») вершы ў спадчыне Адама Гурыновіча (1869–1894).

Значэнне твораў П. Багрыма, Ф. Багушэвіча, Я. Лучыны, А. Гурыновіча ў развіцці дзіцячай літаратуры.

Беларускае нацыянальнае адраджэнне. Адкрыццё нацыянальных школ, легалізацыя беларускага друку (газеты «Наша доля», «Наша ніва»). Дзейнасць выдавецкай суполкі «Загляне сонца і ў наша аконца» (Пецябург, 1906–1914). Прыход у літаратуру Цёткі, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча.

«Беларускі лемантар» (1906) – першая кніга для навучання дзяцей роднай мове. Пытанне аб аўтарстве.

Асветніцкая дзейнасць Цёткі (1876–1916), яе роля ў станаўленні літаратуры для дзяцей. «Першае чытанне для дзетак беларусаў» (1906). Тэма жыцця беларускай вёскі

як асноўная тэма твораў чытанкі («Нядзеля», «Наша гаспадарка», «Мая вёска»). Паэтызацыя прыроды ў вершах «Лес», «Мой сад». Фальклорныя творы ў кнізе (казкі, прыказкі, загадкі, прыпеўкі). Маральна-этычная праблематыка апавяданняў з кнігі «Гасцінец для малых дзяцей» (1906). Дзіцячы свет у паэзіі Цёткі (вершы «Сыноч маленькі», «Сірацінка»). Гуманістычны змест апавядання «Міхаська». Выкарыстанне Цёткай фальклорнага матыву аб нешчаслівай сірочай долі. Удзел Цёткі ў выданні першага беларускага часопіса для моладзі «Лучынка» (1914). Цётка як пачынальніца навуковай белетрыстыкі для дзяцей (артыкулы на старонках часопіса «Гутаркі аб птушках»: «Жаваранак», «Пералётныя птушкі» і інш.).

«Другое чытанне для дзяцей беларусаў» (1909) Якуба Коласа. Кампазіцыя кнігі. Ідэйна-тэматычнае і жанравае багацце твораў чытанкі, іх гуманістычны змест: паэтызацыя прыроды («Вясна», «Лета», «Зіма», «Восень»), апісанне вясковага побыту («Вяскова дарога», «Палеская вёска»). Вобразы дзяцей («Школа», «Прылёт птушак», «Ластаўкі»). Філасофскі сэнс алегарычнага апавядання «Дуб і чароціна». Праблематыка казак («Мужык і пан», «Воўк-дурань», «Леў і воўк», «Цяжкая доля», «Зайчыкі», «Песня птушкі»). Уплыў кніг «Роднае слова», «Дзіцячы свет» К. Ушынскага.

Арніталагічны цыкл вершаў Кандрата Лейкі (1860–1921): «Сарока», «Бусел», «Журавель», «Птушкі» і інш. Фальклорная першааснова твораў. К. Лейка – пачынальнік нацыянальнай драматургіі для дзяцей. Казачны сюжэт п'есы «Снатворны мак» (1912). Адухоўленыя вобразы кветак (Мак, Званочак, Ружа, Разяда). Асуджэнне сквапнасці, хітрасці і здрадніцтва (Матыль, Скакунец, Аса). Павучальны змест твора. Выяўленне гуманістычных ідэалаў аўтара.

П'еса-казка Францішка Аляхновіча (1883–1944) «У лясным гушчары» (1917). Перамога добра над злом – асноўны матывы твора.

Песенна-лірычныя творы для дзяцей Каруся Каганца (1868–1918) («Салавейка», «Жаваронча малы», «Сонейка прыгрэла», «Песня зіме»). Ідэйны змест апрацаваных пісьменнікам народных казак «Журавель і чапля», «Ваўчок», паданняў «Адкуль зязюля ўзялася», «Скрыпач і ваўкі».

Увага Вацлава Ластоўскага (1883–1938) да пытанняў школьнага навучання. Агляд кніг «Родныя зярняты» (1915), «Незабудка» – першай пасля лемантара чытанкі (1918), «Сейбіт» – другой пасля лемантара чытанкі (1918). Фальклорныя матывы ў творах В. Ластоўскага («Варона і рак», «Пра зязюлю», «Бяздоннае багацце», «Зайчык», «Краскі»).

Паэтызацыя прыроды ў вершах Максіма Багдановіча (1891–1917) («Па-над белым пухам вішняў...», «Зімой», «Завіруха», «Зімовая дарога» і інш.). Глыбокі псіхалагізм у апавяданнях М. Багдановіча. Зварот М. Багдановіча да фальклорных матываў. Ідэйны змест казкі «Мушка-зелянушка і камарык – насаты тварык» (1915). Далучэнне дзяцей да асноў народнай маралі. Майстэрства М. Багдановіча як паэта-казачніка. Агляд кнігі А. Марціновіча «Свяці, зорка, свяці: дзецям пра Максіма Багдановіча» (2011).

Тэма 2. Дзіцячая літаратура ў 20–30-я гады ХХ стагоддзя

Задачы літаратуры для юнага чытача: асваенне новых тэм, пашырэнне сувязі з жыццём, жанравае ўзбагачэнне.

Перыядычны друк для дзяцей. Дзейнасць часопісаў «Зоркі» (1921–1922), «Беларускі піянер» (1924–1929), газеты «Піянер Беларусі» (з 1929).

Дыскусія аб развіцці казачнага жанру ў літаратуры для падрастаючага пакалення. Іранічны змест казкі У. Жылкі «Курка Рабка». Выхад у свет казак Якуба

Коласа, Змітрака Бядулі, У. Дубоўкі, С. Шушкевіча.

Жыццесцвярджальны, мажорны, рамантычна-ўзнёслы пафас паэзіі (вершы Янкі Купалы, Якуба Коласа, А. Александровіча, А. Якімовіча і інш.).

Ідэйна-тэматычныя набыткі прозы для юнага чытача. Праблематыка зборнікаў аповяданняў «Першыя крокі», «Крок за крокам» (1925) Якуба Коласа, «Гул бубна» (1925) А. Якімовіча. Вобразы дзяцей у аповяданнях М. Зарэцкага, М. Гарэцкага. Аповяданні Янкі Маўра 1920-х гадоў, іх роля ў пашырэнні тэматычных абсягаў дзіцячай літаратуры.

Першыя юнацкія аповесці «Свінапас» (1923–1924) Міхася Чарота, «Два» (1925) А. Вольнага. Спроба стварэння прыгодніцкага рамана – «Ваўчаняты» (1925) А. Александровіча, А. Вольнага, А. Дудара. Адлюстраванне ў творах змагання юных герояў за свабоду свайго народа, за вызваленне роднага краю ад акупантаў.

Драматычныя творы для дзяцей. П'есы М. Чарота «Пастушкі» (1921), С. Новіка-Пеюна «Цудоўная ноч» (1927), «Ёлка Дзед Мароза» (1927).

Шматграннасць таленту Алеся Гаруна (1887–1920). Паэтызацыя прыроды, выяўленне пашаны да роднай мовы ў вершаваным зборніку «Матчын дар» (1918). Услаўленне справядлівасці, міласэрнасці, дабрыні ў п'есах «Хлопчык у лесе» і інш. (зб. «Жывыя казкі для дзіцячага тэатру», 1920).

Перыядычны друк у Заходняй Беларусі. Дзейнасць часопіса «Заранка» (1927–1931, рэдактар Зоська Верас). Папулярызацыя роднага слова на старонках часопіса (творы А. Гаруна, К. Буйло, Я. Коласа, М. Машары і інш.). Пспехі і выдаткі ў літаратуры 1920-х гадоў.

Далейшае развіццё дзіцячай літаратуры ў жанравых і тэматычных адносінах. Роля перыядычных выданняў у папулярызацыі мастацкага слова. Беларуская літаратура на старонках заходнебеларускіх часопісаў «Пралеска» (1934–1935), «Снапок» (1937), «Беларускі летапіс» (1933–1939).

Пошукі пісьменнікаў у стварэнні вобраза юнага героя сучаснасці (аповесці «Перамога», 1930, «Незвычайны мядзведзь», 1935, Алеся Якімовіча, «Пастка», 1935, Сымона Баранавых). Пэўная зададзенасць сюжэтаў, схематызм і спрошчанасць характараў. Свет прыроды і дзяцінства ў аповяданнях Л. Чарняўскай (кнігі «Варка», 1928, «Кот Знайдзён», 1929, «Андрэйка», 1930, «Лявонка», 1932, «Сталёвы конь», 1933).

Узбагачэнне мастацкага вопыту дзіцячай літаратуры творамі Янкі Маўра («Палескія рабінзоны», 1930), М. Лынькова («Міколка-паравоз», 1936). Паглыбленне псіхалагізму ў творах («Насцечка», 1940, Кузьмы Чорнага).

Паэзія для дзяцей: народна-песенныя матывы, патрыятычны пафас (вершы «Дзіцячае» Янкі Купалы, «За навуку», «Дзед-госць» Якуба Коласа, «Маладая вясна» Змітрака Бядулі).

Жанр казкі ў літаратуры 1930-х гг. («Каваль Вярдуб», 1935, А. Якімовіча; «Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў», 1935, М. Лынькова; «Мурашка Палашка», 1939, «Сярэбраная табакерка», 1940, Змітрака Бядулі).

Дзіцячая драматургія: п'есы «Цудоўная дудка», «Дзед і жораў» (1939) В. Вольскага. Фальклорная аснова твораў. Сцэнічнае жыццё.

Тэма 3. Янка Купала

Янка Купала (1882–1942). Маленства паэта паводле кніг З. Бандарынай «Ой, рана на Івана...» (1979), У. Сулкоўскага, А. Міраславіча «Янка Купала» (2007), У. Ліпскага «Янкаў вянок: дзесяць пра Янку Купалу» (2009).

Цеплыня, непасрэднасць, эмацыянальная танальнасць, лірызм, сувязь з

традыцыямі беларускага дзіцячага фальклору як адметныя рысы творчасці Янкі Купалы для юнага чытача. Паэтычны роздум над лёсам дзяцей, іх будучыняй (вершы «Над калыскай», «Сіročая доля», «Песня сіраты»).

Вершы Янкі Купалы на старонках часопіса «Зоркі»: «Песня і казка», «Мароз», «Бай», «Сын і маці» і інш. Думка аб неабходнасці спалучэння ў дзіцячай літаратуры казачнага з рэалістычным («Песня і казка»). Абуджэнне ў дзяцей пачуцця нацыянальнай годнасці, выхаванне любові да роднай зямлі, да роднай мовы – верш «Сын і маці». Сугучнасць думак верша нашаму часу. Паэтызацыя красы зімовай прыроды ў вершы «Мароз». Традыцыі фальклорнай паэтыкі ў творчасці Янкі Купалы. Вершы Янкі Купалы 1930-х гг. для юных чытачоў. Выкарыстанне фальклорных матываў і танцавальнай рытмікі ў вершы «Дзіцячае». Заахвочванне дзяцей да вучобы. Гісторыя напісання верша «Хлопчык і лётчык». Паэтызацыя духоўнага свету юнага героя: прага ведаў, імкненне пранікнуць у таямніцы сусвету. Пераклад верша на рускую мову М. Ісакоўскім. Паказ шырокіх жыццёвых перспектывў для моладзі ў вершах «Сын», «Алеся». «Хлопчык і лётчык на вайне» – раскрыццё думак і перажыванняў падлетка, абумоўленых трагедыяй вайны. Элементы ўмоўнасці ў творы.

Янка Купала – перакладчык дзіцячай паэзіі (пераклады вершаў «Ёлачка» Р. Кудашовай, «Дзед і баба» Ю. Крашэўскага).

Эстэтычнае і выхаваўчае значэнне твораў Янкі Купалы для юных чытачоў.

Тэма 4. Якуб Колас

Якуб Колас (1882–1956). Маленства пісьменніка паводле кніг М. Лужаніна «Песня з леснічоўкі» (1982), С. Александровіча «На шырокі прастор» (1972), У. Сулкоўскага, А. Міраславіча «Якуб Колас» (2007), М. Маляўкі «Коласаў абярэг: дзецям пра Якуба Коласа» (2011).

Увага пісьменніка да праблем нацыянальнай літаратуры. Якуб Колас – аўтар «Другога чытання для дзяцей беларусаў».

Гуманістычны змест апавяданняў «Дзэравеншчына» (1912), «Сірата Юрка» (1914), «У старых дубах» (1912). Прырода і дзеці. Паказ імкнення дзяцей да свету, дзе пануе гармонія. Тыпалагічнае падабенства апавяданняў «Ванька» А. Чэхава і «Дзэравеншчына» Якуба Коласа. Праблематыка апавяданняў «Страшнае спатканне», «Наталька», Джон і муха», «Рыбакі», «Чоран». Глыбіня пранікнення ў псіхалогію дзяцей.

Народная казка ў апрацоўцы Якуба Коласа («Дудар», «Як пеўнік ратаваў курачку», «Пчала і шэршань», «Зайкіна хатка» і інш.). Фальклорная аснова і павучальны змест казкі «Дзед і мядзведзь» (1918). Вершаваная казка «Рак-вусач» (1926). Творчае пераасэнсаванне матываў казак «Дуб і чароціна», «Цяжкая доля», «Лёгкі хлеб». Вобразы рака-пустэльніка, карася-паэта, жыта. Паэтызацыя прыроды. Эстэтычнае, пазнавальнае і выхаваўчае значэнне казкі.

Пейзажныя вершы для дзяцей: «На полі вясной», «На рэчцы зімою», «Песня аб вясне», «Зіма», «На лузе», «Ручэй» і інш. Меладычнасць, высокая культура верша. Сатырычны верш «Савось-распуснік» (1926). Майстэрства паэта-псіхолага.

Паэма «Міхасёвы прыгоды» (1934). Прырода і дзеці. Арганічнае адзінства лірычнага і эпічнага пачаткаў. Метафарычнасць мовы.

«На прасторах жыцця» (1926) як першая спроба распрацаваць жанр юнацкай аповесці. Паэтызацыя калектывнай працы. Імкненне моладзі да набыцця ведаў, да асветы. Сучаснае прачытанне твора.

Якуб Колас – тэарэтык дзіцячай літаратуры. Традыцыі Коласава майстэрства ў сучаснай літаратуры для юнага чытача.

Тэма 5. Змітрок Бядуля

Змітрок Бядуля (1886–1941). Маленства Змітрака Бядулі (Самуіла Яфімавіча Плаўніка) паводле кнігі «У дрымучых лясках» (1940).

Пачатак літаратурнай дзейнасці. Тэматыка, мастацкія асаблівасці апавяданняў 1912–1915 гг. («Пяць лыжак заціркі», «Малыя дрывасекі», «Велікодныя яйкі», «Дзе канец свету?»). Драматызм, вастрыня канфліктаў, глыбокі псіхалагізм, прастата і лаканічнасць апісання.

Змітрок Бядуля – галоўны рэдактар часопіса «Зоркі». Погляды пісьменніка на развіццё дзіцячай літаратуры і перыядычнага друку (артыкулы «Справа стварэння новых школьных падручнікаў і выдання дзіцячага часопіса», «У справе выдання беларускіх кніг», «Аб дзіцячым друку» і інш.).

Паэзія З. Бядулі для маленькага чытача: «Мае забавы», «Дудачка», «Калыханка», «Вясной», «Сняжынкi», «Конік», «Лісічка», «Верабейчык» і інш. Гармонія чалавека і прыроды. Песенная, музычная інструментоўка вершаў. Дынамічнасць сюжэтаў, графічная выразнасць малюнкаў, вобразнасць мовы.

Зварот да сюжэтаў і матываў вуснай народнай творчасці. Аналіз казак «Скарб», «Бліночак з неба», «Іванка-прастачок», «Музыка». Ідэя непераможнасці калектыву ў вершаванай казцы «Мурашка Палашка» (1939). Алегарычны сэнс вобразаў і сітуацый. Мастацкія асаблівасці. Пошукі новых шляхоў мастацкага адлюстравання агульначалавечых праблем. Увасабленне ідэі бяссмерця ў казачным жанры – аповесць «Сярэбраная табакерка» (1940). Кантрастнае размежаванне добра (вобразы дзядэда, лесніка, шаўца Юркі Дратвы, паляўнічага Саўкі, сіраты Люсенькі, аптэкара Савіцкага, каваля Ксаверы) і зла (вобразы пані Сарачынскай, кардынала Баніфацыя, караля Пінг-Понга і інш.). Умоўнасць вобразаў. Праблема захавання міру на зямлі. Асаблівасці кампазіцыі – спалучэнне рэальных сцэн з фантастычнымі. Афарыстычнасць мовы. Васіль Вітка пра «Сярэбраную табакерку».

Майстэрства Змітрака Бядулі як дзіцячага пісьменніка.

Тэма 6. Янка Маўр

Янка Маўр (1883–1971). Старонкі жыцця Янкі Маўра (Івана Міхайлавіча Фёдарова) паводле аўтабіяграфічнай аповесці «Шлях з цемры» (1948–1957). Праца настаўнікам. Шматграннасць таленту пісьменніка.

Пачатак літаратурнай дзейнасці. Навукова-пазнавальная аповесць «Чалавек ідзе» (1926). Апісанне клімату, жывёльнага, расліннага свету, жыцця першабытных людзей. Элементы казачнасці ў творы.

Апавяданні 1920-х гадоў: «Слёзы Тубі», «Незвычайная прынада», «Лацароні». Вобразы дзяцей у іх. Асаблівасці кампазіцыі. Роля эпілогаў у раскрыцці ідэйнага зместу твораў.

Распрацоўка жанраў прыгодніцкай аповесці («У краіне райскай птушкі», 1928, «Сын вады», 1928), рамана для юнага чытача («Амок», 1929). Праблема правоў чалавека і чалавечнасці. Апісанне экзатычнай прыроды, нораваў і звычай туземцаў праз напружаныя сітуацыі і займальнасць сюжэту.

Зварот да нацыянальнай тэматыкі. Праблема чалавека і прыроды, іх узаемаадносін у аповесці «Палескія рабінзоны» (1930). Творчая распрацоўка пісьменнікам традыцыйнага сюжэта рабінзанады. Праблема выхавання асобы ў паўсядзённым жыцці (школьная аповесць «ТВТ», 1934). Асоба і калектыў. Ацэнка аповесці «ТВТ» Янкам Купалам, М. Горкім, С. Маршакм.

Псіхалагічныя апавяданні Янкі Маўра 1930-х гадоў: «Шчасце», «Бярозавы конь», «Падарожжа вакол дома». Вобразы дзяцей. Матывы дабыні, даверу,

узаемаразумення паміж людзьмі. Гуманістычны пафас, псіхалагізм твораў пра абпаленае вайной маленства («Дом пры дарозе», «Завошта?», «Максімка», незакончаная аповесць «Дзяўчына-маці»).

Спроба распрацаваць жанр фантастычнай аповесці («Фантамабіль прафесара Цылякоўскага», 1954). Навуковая дакладнасць і мастацкія пралікі.

Аўтабіяграфічная аповесць «Шлях з цемры» (першая частка надрукавана ў 1948 г., другая – у 1956-м, трэцяя – у 1957-м). Вобразы Янкі і маці. Адметнасць кампазіцыі.

Значэнне творчасці Янкі Маўра ў развіцці дзіцячай літаратуры. Творы пісьменніка ў ацэнцы крытыкаў і літаратуразнаўцаў.

Тэма 7. Алесь Якімовіч

Алесь Якімовіч (1904–1979). Дзяцінства будучага пісьменніка. Вучоба ў Белпедтэхнікуме, БДУ. Праца настаўнікам.

Удзел у выданні часопіса «Беларускі піянер». Першыя публікацыі і першыя кнігі «Гул бубна» (1925) і «Вершы» (1925). Недахопы ранніх твораў: абстрактнасць, дэкларацыйнасць у адлюстраванні рэчаіснасці.

Уменне пісьменніка дапамагчы юнаму чытачу праз мастацкае слова асэнсаваць важныя падзеі, што адбываліся ў краіне у розныя гістарычныя перыяды: зборнікі апавяданняў «Залаты зуб» (1937), «Помста» (1946), «Сябры» (1948), «Я – юны піянер» (1952). Рамантызацыя ўчынкаў падлеткаў, што змагаюцца за новыя ідэі, за савецкую ўладу: апавяданні «Юзік» (1935), «Санька» (1947), аповесці «Перамога» (1930), «Незвычайны мядзведзь» (1935). Недахопы твораў: схематызм канфліктаў, ідэалізаванасць характараў герояў. Зварот пісьменніка да маральна-этычных праблем (зборнік апавяданняў «Залатыя рукі», 1975).

Тэма Вялікай Айчыннай вайны ў творчасці А. Якімовіча: аповесць «Смелыя людзі» (1960), апавяданні «Аўтамат» (1945), «Аладкі» (1944), «Чарнавочка» (1947).

Сучаснасць і далёкая гісторыя ў аповесці «Базылёў курган» (1954).

Майстэрства пісьменніка у 1960–1970-я гады. Гістарычная панарама жыцця беларускага народа на працягу 1857–1918 гг.: аповесці «Адкуль ліха на свеце» (1963), «Канец сервітуту» (1968), «Кастусь Каліноўскі» (1971), «Цяжкі год» (1976). Пошукі сялянствам шляхоў выхаду з-пад улады варожых сацыяльных сіл. Асаблівасці кампазіцыі тэатралогіі. Мастацкі вымысел і дакументальнасць.

Зварот да вуснай народнай творчасці. Творчая апрацоўка казак: зборнікі «Каток – залаты лабок» (1955), «Бацькаў дар» (1959), «3 рога ўсяго многа» (1959), «Людзей слухай, а свой розум май» (1980), «Андрэй за ўсіх мудрэй» (1983). Трансфармацыя фальклорных матываў у казках «Каваль Вярнідуб», «Першае яечка», «Пра смелага Вожыка», «Лянота», «Вераб’ёвы госці» і інш.

А. Якімовіч – перакладчык казак А. Пушкіна, С. Маршака, К. Чукоўскага.

Успаміны пісьменнікаў пра А. Якімовіча.

Тэма 8. Уладзімір Дубоўка

Уладзімір Дубоўка (1900–1976). Дзяцінства будучага паэта паводле аўтабіяграфічных апавяданняў-успамінаў (кніга «Пялёсткі», 1970). Вучоба ў настаўніцкай семінарыі і Вышэйшым літаратурна-мастацкім інстытуце імя В. Брусава. Гады зняволення (1930–1957). Рэабілітацыя (1957).

Першыя творы для дзяцей (казкі «Музыка-чарадзейнік», «Залатое дно»). Супрацоўніцтва ў часопісе «Беларускі піянер» (1924).

Вяртанне ў літаратуру пасля працяглага перапынку. Творчае асваенне традыцый вуснай творчасці народаў свету: зборнікі казак «Цудоўная знаходка»

(1960), «Мілавіца» (1962), «Кветкі – Сонцавы дзеткі» (1963), «Залатыя зярняты» (1975). Маральна-этычная праблематыка казак, філасафічнасць зместу. Зварот да праметэўскіх матываў, услаўленне подзвігу ў імя шчасця грамады («Як Сінячок да сонца лётаў», «Мілавіца»). Паэтызацыя красы і велічы чалавека ў стваральнай працы («Чые рукі прыгажэйшыя», «Хто дужэйшы»). Услаўленне розуму, мудрасці, кемлівасці («Разумная дачка»). Асуджэнне людскіх заган («Сквапныя мядзведзікі», «Пузыр, Саломіна і Лапаць», «Вожыкаў суд», «Казка пра зачараваную Лілю», «Айога», «Кветкі – Сонцавы дзеткі», «Праўдзівы хлопчык» і інш.) Асаблівасці паэтыкі. Афарыстычныя выслоўі, іх павучальны сэнс. Арыентацыя мастацкага мыслення паэта на народную мову. Блізкасць твораў У. Дубоўкі да «Казак жыцця» Якуба Коласа і апрацаваных легенд Максіма Танка.

Тэма чалавека і прыроды ў навукова-пазнавальных аповесцях У. Дубоўкі «Жоўтая акацыя» (1967), «Ганна Алелька» (1969) і прыгодніцкай аповесці «Як Алік у тайзе заблудзіўся» (1974). Асаблівасці падачы матэрыялу.

Адлюстраванне ў творах У. Дубоўкі духоўнага вопыту чалавецтва, які патрэбен і нашаму сучасніку.

Тэма 9. Дзіцячая літаратура 1955–1965; 1965–1985 гадоў

Літаратурна-грамадская атмасфера сярэдзіны 1950–1960-х гг. Вяртанне на радзіму рэпрэсаваных пісьменнікаў С. Грахоўскага, У. Дубоўкі, А. Пальчэўскага, С. Шушкевіча, А. Звонака, Я. Пушчы. Ідэйныя і эстэтычныя пошукі гэтых аўтараў у літаратуры.

Здабыткі паэзіі Васіля Віткі, С. Грахоўскага, С. Шушкевіча, М. Калачынскага і інш. Вобраз роднага краю ў кнігах паэзіі Аляксея Пысіна (1920–1981) «Матылёчкі-матылі» (1962), «Вясёлка над плёсам» (1964), «Кавылёк» (1966). Свет маленства і прыроды ў кнігах Еўдакіі Лось (1929–1977) «Абутая ёлачка» (1961), «Казка пра Ласку» (1963), «Вяселікі» (1964).

Проза. Узмацненне цікавасці да маральна-этычнай праблематыкі. Кнігі апавяданняў А. Васілевіч «Заўтра ў школу» (1956), «Сябры» (1958); М. Даніленкі «Вернасць слову» (1956); П. Кавалёва «Згублены дзённік» (1954); А. Пальчэўскага «Беражанкі» (1958), «Аля і Галя» (1961), «Дым над лесам» (1964). Прыродазнаўчыя нарысы і апавяданні В. Вольскага «Родны край» (1961).

Плэннае развіццё прозы. Пашырэнне тэматычных абсягаў. Жанрава-стылявыя пошукі ў адлюстраванні тэмы Вялікай Айчыннай вайны. Творчасць літаратараў – «дзяцей вайны». Трылогія «Мы з Санькам у тыле ворага» (1968), «Мы – хлопцы жывучыя» (1970), «Мы з Санькам – артылерысты...» (1989) Івана Сяркова. Арыентацыя на перажытае ў аповесцях Б. Сачанкі «Апошнія і першыя» (1969), В. Казько «Суд у Слабадзе» (1979). Сповідзь дарослых, якія ў маленстве былі відавочцамі ваенных падзей, ахвярамі ліхалецця – «Апошнія сведкі» (1985) С. Алексіевіч. Навукова-пазнавальная літаратура. Элементы публіцыстыкі ў ёй. Краязнаўчыя кнігі В. Вольскага «Падарожжа па краіне беларусаў» (1968), «Палессе» (1971). Цыклы прыродазнаўчых нарысаў пісьменніка «Лёс Дункана» (1978), «Дзень добры, Бяроза» (1984). «Зямля над белымі крыламі» (1977) У. Караткевіча – эмацыянальна-ўзнёслы сказ пра Беларусь. Нарыс пісьменніка «Белавежская пушча» (1975). Наватарства У. Караткевіча-казачніка («Казкі», 1975).

Жанрава-тэматычная разнастайнасць паэзіі. Багацце творчых індывідуальнасцей. Гуманістычная скіраванасць, пропаведзь добра і справядлівасці ў творах Сяргея Грахоўскага (1913–2002) (зб. «Ад вясны да вясны», 1959; «Сёння і заўтра», 1961; «Гарыць касцёр», 1966; «Сонечная сцежка», 1980; «Знаходка», 1985).

Гумар, арыгінальнасць сюжэтаў, асаблівасці рыфмоўкі ў вершах. Праца Анатоля Грачанікава (1938–1991) у рэдакцыях дзіцячых часопісаў «Вясёлка», «Бязозка». Уплыў беларускага фальклору на творчасць паэта. Праблема прызначэння і ўздзеяння мастацтва ў «Казцы пра Івана-ганчара і пачвару цара» (1980). Матывы даброты, сумленнасці ў казках «Чорны замак», «Жывая вада» (зборнік «Жывая вада», 1985). Свет дзяцінства і прыроды ў вершах Алега Лойкі (1931–2008) (кнігі «Як Тоня рэха шукала» (1962), «Карагод дзівосных прыгод» (1966), «Каля млына» (1972), «Дзе хто начуе?» (1977)). Займальнасць сюжэта, метафарычнасць мовы, цеплыня інтанацый, меладычнасць паэтычнага радка. Народныя ідэалы дабрыні, сумленнасці, прыгажосці ў вершах, казках і жартах Васіля Зуёнка (нарадзіўся ў 1935 г.) (кніга «Хата, поўная гасцей», 1987). Загадкі В. Зуёнка пра звярыны, птушыны і раслінны свет («Сонечны клубочак», 1972).

Драматургія для дзяцей. Гераічныя п'есы А. Махначы («Шпачок», 1963; «Гаўрошы Брэскай крэпасці», 1969), В. Зуба («Марат Казей», 1963; «Юнацтва рыцара», 1972). Адметная сюжэтная-вобразная структура п'ес А. Вярцінскага «Дзякуй, вялікі дзякуй!» (1983), Г. Каржанеўскай «Іван Світаннік» (1981), «Шукайце кветку-папараць» (1985).

Тэма 10. Максім Танк

Максім Танк (1912–1995). Першыя творы Максіма Танка для дзяцей у заходнебеларускіх часопісах «Беларускі летапіс» і «Снапок». Увага паэта да вуснай народнай творчасці. Агляд кнігі «Блікі сонца» (1997).

Тэматыка і праблематыка твораў Максіма Танка для дзяцей. Услаўленне смеласці і самаахвярнасці ў барацьбе за праўду і справядлівасць («Сказ пра Вяля»). Ідэя непераможнасці мастацтва («Казка пра Музыку»). Народная легенда пра музыку ў апрацоўцы М. Багдановіча, Я. Купалы, Я. Коласа, З. Бядулі, У. Дубоўкі і Максіма Танка. Вершаваная апрацоўка народных казак «Конь і Леў», «Галінка і верабей», «Ехаў казачнік Бай», «Журавель і чапля». Маральна-этычныя праблемы ў гэтых казках. Праблемы таварыскасці, сціпласці ў творах з уласна аўтарскім сюжэтам («Жук і слімак», «Мухамор». «Казка пра мядзведзя», «Сярод лясоў наднёманскіх»). Сцвярджанне неабходнасці беражлівых адносін да прыроды ў казках «Калі вясна прыйшла», «Быль пра злога Сухавея». Напаўненне традыцыйнага казачнага сюжэта сучасным зместам – «Быліна пра касмічнае падарожжа Мураша Бадзіні». Спалучэнне рэальнага і неверагоднага ў творах паэта.

Тонкае разуменне асаблівасцей дзіцячага ўспрымання свету: вершы «Падслуханае», «Слімак», «Божыя кароўкі», «Магчыма, не чулі», «Чаму птушкі лётаюць», «Красуня», «Света», «Мама» і інш.

«Лемантар» Максіма Танка як вандроўка па моўных сховах. Метафарычнасць, казачная асацыятыўнасць, нацыянальны каларыт твораў паэта.

Тэма 11. Станіслаў Шушкевіч

Станіслаў Шушкевіч (1908–1991). Маленства паэта. Вучоба ў Мінскім педагагічным тэхнікуме, Вышэйшым педагагічным інстытуце. Праца ў бібліятэках і рэдакцыях рэспубліканскіх газет. Неабгрунтаваны арышты і высылкі ў Сібір (з 1936 г., двойчы). Вяртанне на радзіму (1956). Канчатковая рэабілітацыя (1975).

Пачатак літаратурнай дзейнасці (зборнік «Вершы», 1934). Рамантычная акрыленасць, услаўленне праяў штодзённага жыцця, метафарычнасць мовы як адметныя рысы паэзіі С. Шушкевіча 1920–1930-х гадоў. Першыя крокі ў дзіцячай літаратуры – казка «Звярыны баль» (1929). Невыразнасць ідэі. Новая рэдакцыя твора (1936).

Працяг літаратурнай дзейнасці пасля доўгага перапынку. Арыентацыя паэта на фальклорныя традыцыі. Вобразы беларускай фауны і флоры як скразныя ў кнігах для дзяцей: «Лясная калыханка» (1958), «Сарочы керамок» (1959), «Колькі кіпцікаў у кошкі» (1972), «Барадаты камар» (1977), «Едзе страшная Яга» (1985), «Казёл на верталёце» (1987). Драматычная напружанасць сюжэта, камізм сітуацый, гульнёвыя элементы, займальнасць і павучальнасць, псіхалагічная выразнасць казак («Хворы жораў», 1957, «Камар-брынкун і жаба-квакуха», 1959, «Ліса едзе на кірмаш...», 1959, «Пра Лісу-хітруху і добрых сяброў Мядзведзя, Зайца і Пеўніка», 1960, «Конік і Страказа», 1960). Прыём антрапамарфізму. Напаўненне традыцыйных казачных сюжэтаў новым зместам, набліжэнне да сучаснасці (зб. «Ліса з магнітафонам», 1979). Маральна-этычныя праблемы ў вершах («Хрыпаты пеўнік», «Свавольнікі», «Каля лесу ехаў зайка», «Пайшоў коўзацца каток», «Танцавалі ў сшытку кляксы», «Непамыцька – хлопчык Віцька», «Трутні» і інш.). Сатыра і гумар у вершах.

Тэма працы (вершы «Пчала-госцейка лятала», «Мурашнік», «Казка-быль пра рэпку», «Муха-папрадуха», «Трутні», «Працавітыя швачкі» і інш.). Паэтызацыя прыроды («Ляціце, птахі», «Вясна прыйшла», «Лістапад», «Усё зіма заснежыла», «Кветкі-званочки» і інш.). Вершы-жарты («Парсючок», «Гарбуз», «Колькі кіпцікаў у кошкі», «Журавы», «Рагатыя бэкі-мэкі» і інш.).

Асаблівасці паэтыкі вершаў С. Шушкевіча: канкрэтнасць паэтычнага вобраза, дакладнасць рыфмы, інтанацыйнае багацце, меладычнасць.

Тэма 12. Васіль Вітка

Васіль Вітка (1911–1996). Паэт пра сваё маленства, пра настаўнікаў у жыцці і літаратуры. Праца ў рэдакцыях рэспубліканскіх газет і часопісаў. Шматграннасць таленту.

Гістарычны лёс беларускага народа, яго мінулае, сучаснае і будучае, сцвярджэнне народа ў праве на сваю бацькаўшчыну, на сваю нацыянальную годнасць як асноўныя тэмы творчасці паэта.

Далучэнне да дзіцячай літаратуры. Гісторыя стварэння першай казкі для дзяцей «Вавёрчына гора» (1947). Пафас дзейнай дабраці, узаемадапамогі, калектывізму, народна-песенная вобразнасць, прыём антрапамарфізму. Казкі «Буслінае лета» (1957), «Казка пра цара Зубра» (1959), «ППШ» (1962), «Генерал Верабей» (1962), «Дударык» (1962), «Азбука Васі Вяселкіна» (1963), «Казкі і краскі» (1984) і інш. Творчае выкарыстанне народных матываў, сюжэтаў, вобразаў, моўна-выяўленчых сродкаў.

Вершаваныя жанры дзіцячага фальклору (калыханкі, пацешкі, лічылки, загадкі, скорогаворкі) у апрацоўцы Васіля Віткі (зборнікі «Дударык» 1964; «Чытанка-маляванка», 1971; «Ладачкі-ладкі», 1977; «Дом, дзе жывуць словы», 1995; «Урокі роднага слова», 2008). Творы з уласна аўтарскім сюжэтам у кнігах («Праводзіны снежнай бабы», «Забіякі», «Карусель» і інш.). Вершы пра птушак (кніга «Госці», 1984). Трапна заўважаныя асаблівасці выгляду і звычак птушак.

Майстэрства Васіля Віткі як апавядальніка («Зайчык-вадалаз», «Чмяліны мёд», «Трывога ў Ельнічах» і інш.). Юны герой у розных дачыненнях да людзей і прыроды. Паэма «Беларуская калыханка» (1968) як патрыятычная песня ў гонар маці Радзімы і яе бесмяротных сыноў. Умоўнасць і сімволіка.

Выступленні паэта па праблемах выхавання дзяцей і развіцця дзіцячай літаратуры. Кнігі педагогічных роздумаў «Дзеці і мы» (1977), «Урокі» (1982), «Азбука душы» (1988). Клопат пісьменніка пра садружнасць дзіцяці і свету прыроды. Выхаванне любові да слова і адчування яго характа.

Васіль Вітка – лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, лаўрэат

Ганаровага дыплама імя Г. Х. Андэрсена.

Тэма 13. Алена Васілевіч

Алена Васілевіч (1922–2021). Старонкі жыцця А. Васілевіч паводле тэтралогіі «Пачакай, затрымайся» (1972). Сюжэтна-кампазіцыйныя асаблівасці. Паказ духоўнага станаўлення, фарміравання светапогляду Ганькі Гурыновіч. Увасабленне ў вобразе Ганькі тыповых рыс моладзі 1920–1930-х гадоў. Дасканаласць мастацкага адлюстравання тагачаснага жыцця. Асаблівасці стылю.

Пошукі свайго шляху ў літаратуры (аповесці «У прасторах жыцця», 1947; «Шляхі-дарогі», 1950). Аналітычнасць і псіхалагізм прозы А. Васілевіч: зборнікі апавяданняў «Заўтра ў школу» (1956) «Сябры» (1958), «Апавяданні» (1959), «Калінавая рукавічка» (1963), «Шурка Рэмзікаў» (1985).

Маральна-этычная праблематыка апавяданняў «Шурка Рэмзікаў», «Сябры», «Вернісаж», «Арфа» і інш. Тэма «чалавек і прырода» ў апавяданнях «Браты-артысты», «Геша», «Бабуліны кватаранты», «Калінавая рукавічка» і інш. Раскрыццё ўнутранага свету дзяцей. Сюжэтнасць і эмацыянальнасць апавяданняў.

Успаміны А. Васілевіч пра Я. Коласа, І. Мележа, Я. Маўра, М. Лынькова (кніга «Люблю, хвалююся – жыву», 1986).

Тэма 14. Эдзі Агняцвет

Эдзі Агняцвет (1913–2000). Тэматычная і жанравая шматстайнасць творчасці Эдзі Агняцвет: кнігі «Мы сур'ёзныя, мы вясёлыя» (1976), «Доктар Смех» (1977), «Ад зярнятка да вясёлкі» (1981), «Хто пачынае дзень?» (1982), «На двары алімпіяда» (1984), «Рэчка, рэчанька мая» (1991), «Хай часцей смяюцца дзеці» (1997), «Пад сінім небасхілам» (1999).

Паэтызацыя працы (вершы «Мой тата – будаўнік», «Машыніст», «Вясёлка», «Хто пачынае дзень?», «Цагліна», «Скульптар» і інш.). Пейзажныя вершы («Музыка лесу», «Падарожнік», «Дажджы» і інш.). Тэма аховы прыроды («Рабінка», «Чаму ў трывозе дзед Мароз», «Рэчка, рэчанька мая» і інш.). Тэма міру і дружбы («Самае-самае неабходнае», «Мы – дзеці дружбы, мы – дзеці міру»). Сатырычна-гумарыстычныя вершы («Параска і падказка», «На дачы ў гамаку», «Шчодры Цішка», «Вельмі ветлівы Мікіта» і інш.). Асуджэнне гультайства, сквапнасці, ганарлівасці. Разнастайнасць адценняў камічнага: ад мяккага гумару да самакрытычнай іроніі.

Тэма Вялікай Айчыннай вайны ў творчасці Эдзі Агняцвет. Дакументальная аснова, асаблівасці кампазіцыі паэм «Песня пра піянерскі сцяг», (1949), «Будзем сябраваць», (1979). Гуманістычны пафас, сучаснае і мінулае ў паэмах «Незвычайныя канікулы» (1962) і «Васіль Сяргеевіч» (1978).

Выступленні Эдзі Агняцвет па праблемах развіцця дзіцячай літаратуры («3 думай аб юным чытачы», «Каб сэрцы юныя ўсхваляваць і інш.).

Тэма 15. Артур Вольскі

Артур Вольскі (1924–2002). Наватарскія пошукі ў галіне тэм і жанраў. Аналіз кніг «Чарнічка» (1964), «Рагатка» (1971), «Што такое мікра тое» (1971), «Лясныя мастакі» (1973), «Ізмурдавы горад, дзе ты?..» (1977), «Еду ў госці да слана» (1978), «Сонца блізка ўжо зусім» (1984), «Дабяруся да нябёс» (1985), «Карусель» (1996), «Адэльчыны ручнікі» (2002).

Спалучэнне паэзіі, прозы і драматургіі ў некаторых творах паэта («Рагатка», «Лясныя мастакі», «Сцяпан – Вялікі Пан»). Вобраз Беларусі ў кнізе «Ізмурдавы горад, дзе ты?..» Вобраз «малой радзімы» ў вершы «Татаў родны кут». Рэальнае і фантастычнае ў казцы «Што такое мікра тое». Асацыятыўная вобразнасць. Паэтызацыя прыроды ў вершах «Дождж», «Едзе хмарка», «Ялінка», «Зімовае сонца», «Зялёны бор», «Чарнічка», «Маліна» і інш.). Прыём антрапамарфізму ў вершах

«Коцік», «Козачка», «Бегемоцік», «Зебра» і інш. Гумарыстычныя вершы «Захварэў парсючок», «Караблікі», «Чаму Рыгорка мыкаў», «Што чарніла нарабіла» і інш. Займальнасць сюжэтаў, казачнасць.

Тэма хлеба як чалавечай каштоўнасці («Хлеб – усяму галава», 1989). Асаблівасці азбук «Жывыя літары» (1973), «Ад А да Я – прафесія мая» (1987). Інтэрпрэтацыя сюжэтаў вядомых казак Ш. Перо пра Чырвоны Каптурок і «Кот у ботах». Фальклорная аснова, выхаваўчая накіраванасць п'ес «За лясамі дрымучымі» (у сааўтарстве з П. Макалём, пастаўлена ў 1958 г.), «Марынка-крапіўніца» (у сааўтарстве з П. Макалём, пастаўлена ў 1963 г.), «Сцяпан – вялікі пан» (1979, пакладзена на музыку Ю. Семян'якам і пастаўлена ў 1979 г. на сцэне Мінскага тэатра музычнай камедыі), «Тры Іваны – тры браты» (1985), «Граф Глінскі-Папялінскі» (1986), «Каб не змаўкаў жаваранак» (1989).

Тэма 16. Ніл Гілевіч

Ніл Гілевіч (1931–2016). Фальклорныя матывы і жанры ў паэзіі Ніла Гілевіча. Займальнасць, мастацкая дасканаласць загадак (зборнікі «Сіні домік, сіні дом», 1961; «Загадкі», 1971). Свет прыроды і дзяцінства ў вершах «Вітаю вясну», «Дождж-грыбасей», «У лузе», «Зімой у лесе», «Зёлкі» і інш. (зб. «Дождж-грыбасей», 1966; «Калі рана ўстанеш», 1984; «Добры чалавек», 1987; «Шчаслівыя хвіліны», 2001; «Я – беларус», 2008). Мастацкае асэнсаванне пачуцця гонару за права «беларусам звацца» – верш «Казачная зямля».

Творы, напісаныя Н. Гілевічам па матывах балгарскай дзіцячай паэзіі («Казка пра самалёт», «Белы мядзведзь у запарку», «Песня пра ручаёк», «Перапалох», «Бяроза і дуб», «Ленка» і інш. (кніга «Добры чалавек»).

Тэма 17. Рыгор Барадулін

Рыгор Барадулін (1935–2014). Жанравая разнастайнасць паэзіі Р. Барадуліна (вершы, калыханкі, пацешкі, жарты, скурагаворкі, лічылкі, задачкі, загадкі, казкі). Здольнасць паэта гуляць словам, уменне віртуозна карыстацца гукапісам, каламбурыць. Агляд кніг: «Ай! Не буду! Не хачу!» (1971), «Што было б тады б, калі б?» (1977), «Ці пазыхае бегемот?» (1981), «Індыкала-кудыкала» (1986), «Кобра ў торбе» (1990), «Грышка, Мішка і Шчыпай ехалі на чоўне» (1996), «Як воўк калядаваў» (2000), «Выпаў грук у грома з рук» (2009), «Сябрына» (2013). Асаблівасці азбук «Азбука не забаўка» (1985), «Азбука – вясёлы вулей» (1994).

Спосабы актывізацыі мастацкага мыслення дзяцей: вершы-пытанні, камічныя сітуацыі («Ці пазыхае бегемот?», «Хто дагары нагамі?», «Ці аса, ці куса?», «Як быць?», «Ты чуў? Ты чула?», «Пільная патрэба», «Рэгуліроўшчык», «Ён, яна, яно, яны», «Як стаў заяц даўгавухі», «Буду ўрачом»). Наватарства формы твораў. Вершы-загадкі («Загадкі на градках», «Кош загадак»), скурагаворкі («Скурагаворка са скурагаварчаняткам», «Вымаві!»), задачкі («Палічы!», «Як сурок лічыў сарок?», «Колькі кошка у кашы?», «Колькі важыць зайцаў цень?», «Колькі сарок?», «Колькі мае ног?»), дражнілкі («Як дражніць бубнілу?», «Пыталава»), прыбабунькі («Не столькі мліва, колькі дзіва»). Вершы-калабуры («Што было б тады б, калі б?», «Колькі раніц месціць ранец?», «На шашы», «Варголы» і інш.).

Свет маленства ў вершах «Ай! Не буду! Не хачу!», «Раскідач», «Пытанне ўсім» і інш. Вершы пра жывёл і птушак («Экзамен», «Ці ляцяць вароны ў вырай?», «Пеўнік-вяселун» і інш.). Трапнасць характарыстык. Прыём антрапамарфізму. Лірычнасць пейзажных замалёвак («Як восень дрэвы ашукала», «Зіма», «Коцікі», «Босы дождж»).

Традыцыі фальклору і наватарскія пошукі паэта ў жанры казкі («Бабуліна казка», «Мех шэрых, мех белых», «Не паслухаў зайчык маму», «Бо б да неба вырас

боб...», «Як воўк калядаваў», «Залатая прасніца»). Роля паэзіі Р. Барадуліна ў абуджэнні цікавасці да роднага слова, чуйнасці да яго гучання, выхаванні ў дзяцей назіральнасці і пачуцця прыгожага.

Тэма 18. Павел Місько

Павел Місько (1931–2011). Пазнавальны і выхаваўчы патэнцыял апавяданняў П. Місько пра прыроду «Восеньскім днём», «Лясныя дарункі» і інш. Маральна-этычная праблематыка апавяданняў «Добры чалавек», «Каляндар сумлення».

Гумарыстычная аповесць «Навасёлы, або Праўдзівая, часам вясёлая, часам страшнаватая кніга пра незвычайны месяц у жыцці Жэні Мурашкі» (1972). Элементы прыгодніцтва ў творы.

«Напаўфантастычныя» аповесці «Прыгоды Бульбобаў» (1977), «Грот афаліны» (1985), «Эрпіды на планеце Зямля» (1987). Праблемы сяброўства, чалавечых узаемаадносін у творах.

Казачныя прыгоды ў кнізе «Прыйдзі, дзень-залацень!» (1993).

Тэма 19. Уладзімір Ліпскі

Уладзімір Ліпскі (нарадзіўся ў 1940 г.). Звесткі з біяграфіі У. Ліпскага. Рэдактарская дзейнасць у часопісе «Вясёлка». У. Ліпскі – лаўрэат Літаратурных прэмій імя Янкі Маўра (1993), імя Васіля Віткі (1997), Дзяржаўнай прэміі (2000).

Дзіцячы свет у апавяданнях У. Ліпскага (зб. «Рыгоркавы прыгоды», 1974; «Марынчына казка», 1977). Псіхалагізм, жыццёвасць сітуацый, адметнасць вобразаў.

Арыгінальныя сюжэты, казачная плынь, прыгодніцкія элементы ў аповесцях «Рыгоркавы прыгоды», «Клякса-Вакса і Янка з Дзіўнагорска», 1982; «Пра Андрэйку Добрыка і чорціка Дуроніка», 1993; «Каралева белых прынцэс», 2000. Элементы гульні ў казцы-забаўлянцы «Вясёлая азбука» (1992). «Забаўлянкі і апавяданні, былі і небыліцы, казкі і загадкі – для Машы і ўсіх дзяцей нашых» – кніга «Наша Маша» (2001).

Пазнавальны і выхаваўчы патэнцыял кніг «Азбука жыцця» (2010), «Я тут живу: дзецям пра Беларусь» (2008), «Свіцязянская русалка» (2009), «Вясёлка над Нёманам» (2011).

Тэма 20. Уладзімір Ягоўдзік

Уладзімір Ягоўдзік (нарадзіўся ў 1956 г.). У. Ягоўдзік – заснавальнік і рэдактар дзіцячага часопіса «Лесавік», рэдактар газеты «Дзеці і мы».

Зварот У. Ягоўдзіка да народных скарбаў (кнігі «Сонейка, свяці!», 1988; «Заклятыя скарбы», 1992; «Вужовы кароль», 1996).

Тэма далёкага мінулага Беларусі ў гісторыка-пазнавальнай кнізе «Сем цудаў Беларусі» (1999).

Фальклорная аснова твораў, прысвечаных роднай прыродзе (кнігі «Ці вернецца князь Кук?», 1993; «У царстве Вадзяніка», 1995; «Дзівосны карабель», 1995; «Птушыная дарога», 2002; «Жывая вада крыніц», 2009; «Вячэра для вожыка», 2013; «Год-карагод», 2013 і інш.). Выхаванне экалагічнай культуры і цікавасці дзяцей да пазнання прыроды.

Маральна-этычная праблематыка п'ес-казак «Сонейка, свяці!», «Залатое зярнятка», «Сакрэты Вогніка», «Калі тупне зайка...», «Усміхніся, прынцэса!».

Тэма 21. Дзіцячая літаратура на сучасным этапе: проза, паэзія, драматургія

Пашырэнне жанрава-тэматычных абсягаў у прозе, паэзіі, драматургіі.

Гістарычнае мінулае і сённяшні дзень роднай зямлі, непаўторная прырода Беларусі ў кнігах Я. Пархуты «Зямля бацькоў нашых» (1988), У. Ліпскага «Я тут живу: дзецям пра Беларусь» (2008), А. Бензярука «Свята для сэрца» (2009),

В. Гардзея «Малая дзіцячая Чырвоная кніга» (2010), «Лясная кніга ў творах беларускіх пісьменнікаў» (укладальнік А. Бадак, 2008), «Блакітная кніга ў творах беларускіх пісьменнікаў» (укладальнік А. Масла, 2009), «Галасы старажытных падарожнікаў» (пераказаў У. Ягоўдзік, 2013). Асэнсаванне гісторыі беларускага народа ў творах У. Бутрамеева, У. Арлова і інш. Агляд кнігі «Вялікія і славытыя людзі беларускай зямлі» (укладальнік І. Клепікаў, 2010).

Узмацненне казачнага пачатку ў прозе А. Бадака «Незвычайнае падарожжа ў краіну ведзьмаў» (2001), В. Шыркі «Дзед Манюкін не салжэ» (1990), «Дзед Манюкін і ўнукі» (2003). Спалучэнне фантастычнага з рэальным у творах «Галенчына «Я», або Планета Цікаўных Хлопчыкаў» (1990) Р. Баравіковай, «Радасці і нягоды залацістага карасіка Бубліка» (2004) А. Савіцкага.

Сінтэз паэзіі і прозы ў кнізе В. Зуёнкі «Бадзірог» (1995): «карагод вясёлых прыгод – і рыфмай звязаных, і проста расказаных». Агляд кнігі В. Зуёнкі «Рэха» (2003).

Сучасная літаратурная казка і яе асаблівасці. Казкі А. Масла, Г. Аўласенкі, У. Ліпскага, М. Маляўкі, Р. Баравіковай, У. Мацвееўкі, Л. Рублеўскай, А. Бадака, А. Жука, А. Зэкава, А. Бутэвіча, С. Мінскевіча, Л. Улашчанкі, А. Якімовіча, Р. Бензярука. Агляд кніг серыі «Казкі XXI стагоддзя», серыі «Беларуская аўтарская казка» («Чароўныя пацеркі», 2006, «Вежа міру», 2007, «Крынічка Буль-Буль», 2010).

Характэрныя асаблівасці сучаснай паэзіі – творчае развіццё фальклорных традыцый на новай, адпаведнай нашаму часу, аснове. Жанравае багацце паэзіі – казкі, паэмы, вершы, калыханкі, пацешкі, загадкі, задачкі, скорогаворкі, песні. Шырыня тэматыкі: вершы аб Радзіме, прыродзе, працы, пра дзяцінства. Педагагічная накіраванасць, даступнасць дзіцячаму ўспрыманню.

Адметнасць твораў В. Жуковіча (зб. «Гуканне вясны», 1992; «Свет – дзівосны», 2000), У. Карызны («Іграй, жалейка, не змаўкай...», 1998), Л. Пранчака («Дзяўчынка-беларуска», 1993; «Цік-так ходзікі», 2001), В. Лукшы «Адзіны ў свеце край» (2004), М. Пазнякова («У родным краі», 2009; «Радзіма», 2012).

Агляд паэтычных зборнікаў: А. Дзеружынскага «Жывая азбука» (1995), І. Курбекі «Хітрыя літары» (2004), М. Чарняўскага «Сонечны кошык» (2009), «Колькі ў сонейка сяброў!» (2009), «Як зрабіць вясёлым дзень» (2012), У. Паўлава «Хто знае – адгадае» (1997), «Згадка на дабро» (2004), В. Гардзея «Зайкава балалайка» (1998), М. Маляўкі «Марфутка-імянініца» (2008), У. Мацвееўкі «Дабранач» (2003), «Староначкі з моўнай скарбоначкі» (2008), У. Мазго «Цуда-вуда» (2008), «Загадкавая азбука» (2012), «Лепшыя сябры» (2012), М. Пазнякова «Песня прыроды» (2012), «У бары і на двары» (2012), Н. Галіноўскай «Звяры ў трамваі» (2013) і інш.

Драматургія для дзяцей. Фальклорныя матывы, вобразы, элементы прыгодніцтва ў п'есах В. Лукшы «Чароўны камень» (1984), С. Кавалёва «Хохлік» (1994), З. Дудзюк «Жывая вада» (1994), «Дудка-самагудка» (2001), П. Васючэнкі і С. Кавалёва «Дзівосныя авантуры паноў Кубліцкага ды Заблоцкага» (1992), П. Васючэнкі «Новы калабок» (1996), «Страшнік Гам» (1994), Г. Каржанеўскай «Шукайце кветку-папараць» (2004), С. Кавалёва «Жабкі і Чарапашка» (1991), «Вандраванне ў Княства Сноў» (2009).

Зварот да жанру «фэнтэзі»: «Канікулы на астэроідзе», «Сінязорка» З. Дудзюк, «Міжпланетны пажарнік», «Шкляныя горы, альбо Праграміст Чароўнай даліны» Р. Баравіковай, «Кацярынка і Кэт» П. Васючэнкі, «Калі прыляцелі іншапланецяне» Т. Мушынскай. Спробы ўвасаблення «рыцарскай тэмы» ў п'есах П. Васючэнкі «Маленькі збраяносец» (1997), С. Кавалёва «Драўляны рыцар» (1995), Л. Рублеўскай

«Янук, рыцар Мятлушкі» (1994).

Экалагічныя праблемы ў п'есах «Каляровая затока» П. Васючэнкі, «Кветкі пад ліўнем» І. Сідарука, «Зімовая песня жаўрука» Г. Марчука. Чалавек і прырода ў п'есе «Чароўны гадзіннік» («Гадзіннік Лікбога») З. Дудзюк. Знаходкі ў наследаванні традыцый сусветнай літаратуры.

Выкарыстанне літаратурных крыніц для стварэння новых узораў сцэнічных твораў для дзяцей: «Чарнакніжнік» С. Кавалёва – «Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях» Я. Баршчэўскага, «Спадчына бабулі Зімавухі» Л. Рублеўскай – «Снежная каралева» Х. К. Андэрсена, «Зорны хлопчык» Г. Каржанеўскай – «Маленькі прынц» Антуана дэ Сент-Экзюперы, «Віртуальнае зубраня» І. Сідарука – эпізоды з паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра», «Заяц варыць піва» С. Кавалёва – аднайменны верш У. Караткевіча і казка «Верабей, сава і птушыны суд», «Як птушкі дуб ратавалі» Г. Каржанеўскай – «Казкі жыцця» Якуба Коласа.

Тэма 22. Жанр ілюстрацыі ў дзіцячай кнізе. Сучасныя перыядычныя выданні для дзяцей

Дзіцячая кніга ў эстэтычным і маральным выхаванні чытача. Роля мастацкага афармлення кнігі для дзяцей. Ілюстрацыя як сродак актыўнага ўспрымання і засваення літаратурнага твора. Ілюстрацыя ў букварах і азбуках XVII – XIX ст.

Дзіцячая ілюстраваная кніга XX ст. Мастакі-ілюстратары беларускай дзіцячай кнігі. Удзел у афармленні выданняў для дзяцей Т. Беразенскай, Я. Зельскай, Я. Куліка, Я. Ларчанкі, А. Лось, Н. Паплаўскай, Н. Селяшчук і інш. Пошукі мастацкай выразнасці, адлюстраванне прыгажосці, багацця фарбаў прыроды. Традыцыі і наватарства ў творах сучасных мастакоў-ілюстратараў.

Рускія мастакі-ілюстратары дзіцячай кнігі У. Лебедзеў, Я. Чарушын, В. Канашэвіч, Я. Рачоў, А. Пахомаў, Ю. Каровін, У. Сучееў, М. Папоў, А. Траўгот і В. Траўгот, В. Фаміна, І. Алейнікаў, І. Аляксандраў, Г. Юдзін, Д. Герасімава і інш. Выкарыстанне прыёмаў жывапісу, графікі, узаемадзеяння мастацтва кінематаграфіі і мультыплікацыі. Зарубежныя мастакі-ілюстратары кнігі Доктар Зюсс, К. Грынвей, Д. Смітам, А. Ракхамам, Д. Груэлем, Г. Дарэ.

Перыядычны друк для дзяцей на сучасным этапе. Выданне часопісаў «Вясёлка», «Пралеска», «Рюкзачок», «Мишутка», «Лесавік». Асноўныя раздзелы, тэматыка, жанравая разнастайнасць. У. Ягоўдзік – заснавальнік і рэдактар «Лесавіка», рэдактар газеты «Дзеці і мы». Педагагічная накіраванасць газеты «Раніца». Выданне рускіх часопісаў «Мурзилка», «Весёлые картинки», «Трамвай»: чытацкае прызначэнне, змест, афармленне, жанравая разнастайнасць.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ «АЙЧЫННАЯ ДЗІЦЯЧАЯ ЛІТАРАТУРА»
(дзённая форма атрымання адукацыі)

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Самастойная работа студэнта	Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі				
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Тэма 1. Спецыфіка дзіцячай літаратуры як мастацтва слова. Вытокі беларускай дзіцячай літаратуры. Дзіцячая літаратура пачатку XX стагоддзя	1	1	2			
1.1.	1. Паняцце аб дзіцячай літаратуры і дзіцячым чытанні. Спецыфіка літаратуры для юнага чытача. 2. Пытанні тэорыі дзіцячай літаратуры. 3. Сувязь дзіцячай літаратуры з народнай творчасцю, псіхалогіяй, педагогікай. 4. Беларускія пісьменнікі XIX – пачатку XX ст.	1			Беларуская дзіцячая літаратура: вучэб. дапам. / пад рэд. А. М. Макарэвіча, М. Б. Яфімавай. – Мінск, 2008	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [5].	
1.2.	1. Беларускае нацыянальнае адраджэнне. Адкрыццё нацыянальных школ, легалізацыя беларускага друку (выхад газет «Наша доля», «Наша ніва»). 2. «Беларускі лемантар» – першая кніга для навучання дзяцей роднай мове. Пытанне аб аўтарстве. 3. Цётка «Першае чытанне для дзетак беларусаў». Тэма жыцця беларускай вёскі як асноўная тэма твораў чытанкі («Нядзеля», «Наша гаспадарка», «Мая вёска»). Гуманістычны змест апавядання «Міхаська».		1	2	Камп’ютарная прэзентацыя №1. Чытанкі Цёткі, Якуба Коласа (факсімільныя выданні). CD-дыск «Максім Багдановіч. Вершы». Чытае засл. артыст РБ Віктар Манаеў. Творы Лейкі, Багдановіча	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [5], [8].	Апытанне, прэзентацыя першых чытанак для дзяцей

	<p>4. «Другое чытанне для дзяцей беларусаў» (1909) Якуба Коласа. Кампазіцыя кнігі. Ідэйна-тэматычнае і жанравае багацце твораў чытанкі.</p> <p>5. Кандрат Лейка. Казачны сюжэт п'есы «Снатворны мак». Павучальны змест твора.</p> <p>6. Карусь Каганец, Вацлаў Ластоўскі. Фальклорныя матывы ў творах.</p> <p>7. Максім Багдановіч. Паэтызацыя прыроды. Ідэйны змест казкі «Мушка-зелянуска і камарык – насаты тварык».</p>						
2.	Дзіцячая літаратура ў 20–30-я гады ХХ стагоддзя	1	1	2			
	<p>1. Роля дзіцячых перыядычных выданняў у папулярызацыі мастацкага слова. Дзейнасць часопісаў «Зоркі», «Беларускі піянер», газеты «Піянер Беларусі», заходнебеларускага часопіса «Заранка».</p> <p>2. Дыскусія аб развіцці казачнага жанру ў літаратуры для падростаючага пакалення.</p> <p>2. Пошукі пісьменнікаў у стварэнні вобраза юнага героя сучаснасці.</p> <p>3. Драматычныя творы для дзяцей. П'есы М. Чарота «Пастушкі», С. Новіка-Пеюна «Цудоўная ноч», «Ёлка Дзеда Мароза», В. Вольскага «Цудоўная дудка», «Дзед і жораў».</p> <p>4. Паэзія для дзяцей 20–30-я гг. ХХ стагоддзя.</p>	1	1	2	Мастацкія творы А. Гаруна, М. Чарота, В. Вольскага	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Рэфераты
3.	Янка Купала	2	1	4			
3.1.	<p>1. Маленства паэта паводле кнігі З. Бандарынай «Ой, рана на Івана», У. Сулкоўскага, А. Міраславіча «Янка Купала», У. Ліпскага «Янкаў вянок: дзецям пра Янку Купалу».</p> <p>2. Сувязь з традыцыямі беларускага дзіцячага фальклору як адметныя рысы творчасці Янкі Купалы для юнага чытача 20-х гг. Вершы Янкі Купалы на старонках часопіса «Зоркі»: «Песня і казка», «Мароз», «Бай», «Сын і маці» і інш.</p> <p>3. Паэтычны роздум над лёсам сына, яго будучыняй (верш «Над калыскай»).</p>	2		2	Камп'ютарная прэзентацыя № 2	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Рэфераты

	4. Выкарыстанне фальклорных матываў і танцавальнай рытмікі ў вершы «Дзіцячае». Заахвочванне дзяцей да вучобы. 5. Вершы Янкі Купалы для дзяцей 30-х гг. «Хлопчык і лётчык», «Сыны», «Алеся» і інш.						
3.2.	1. Абуджэнне ў дзяцей пачуцця нацыянальнай годнасці, выхаванне любові да роднай зямлі, да роднай мовы – верш «Сын і маці». 2. Гісторыя напісання верша «Хлопчык і лётчык». Паэтызацыя духоўнага свету юнага героя: цікаўнасць, прага ведаў, імкненне пранікнуць у таямніцы сусвету. 3. «Хлопчык і лётчык на вайне» – раскрыццё думак і перажыванняў падлетка, абумоўленых трагедыяй вайны. Элементы ўмоўнасці ў творы. 4. Паказ шырокіх жыццёвых перспектыў для моладзі ў вершах «Сыны», «Алеся».		1	2	Мастацкія творы Янкі Купалы	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Гутарка
4.	Якуб Колас	2	1	4			
4.1.	1. Маленства пісьменніка паводле кніг У. Сулкоўскага, А. Міраславіча «Якуб Колас», М. Маляўкі «Коласаў абярэг: дзецям пра Якуба Коласа». 2. Увага пісьменніка да праблем нацыянальнай літаратуры. Якуб Колас – аўтар «Другога чытання для дзяцей беларусаў». 3. Прырода і дзеці. Паказ імкнення дзяцей да свету, дзе пануе гармонія. 4. Праблематыка апавядання «Страшнае спатканне». Глыбіня пранікнення ў псіхалогію дзяцей. 5. Пейзажныя вершы для дзяцей: «На полі вясной», «На рэчцы зімою», «Песня аб вясне», «Зіма», «На лузе», «Ручэй» і інш. 6. Паэма «Міхасёвы прыгоды». Арганічнае адзінства лірычнага і эпічнага пачаткаў. Метафарычнасць мовы.	2		2	Камп'ютарная прэзентацыя № 3. CD-дыск «Якуб Колас. Янка Купала». (аўдыёматэрыял, Мінск, 2007). Сваю творы чытаюць Якуб Колас, Янка Купала; творы Якуба Коласа чытае сын пісьменніка М. Міцкевіч	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Рэфэраты
4.2.	1. Народная казка ў апрацоўцы Якуба Коласа («Дудар», «Як пеўнік ратаваў курачку», «Пчала і шэршань», «Зайкіна хатка» і інш.).		1	2	CD-дыск «Якуб Колас. Янка Купала» (аўдыёматэрыял, Мінск, 2007); творы Якуба Коласа	Асн.: [1], [2].	Слуханне вершаў у выкананні

	<p>2. Гуманістычны змест апавяданняў «Дзеравеншчына», «Сірата Юрка», «У старых дубах».</p> <p>3. Тыпалагічнае падабенства апавяданняў «Ванька» А.Чэхава і «Дзеравеншчына» Якуба Коласа.</p> <p>4. Вершаваная казка «Рак-вусач». Эстэтычнае, пазнавальнае і выхаваўчае значэнне казкі.</p> <p>5. Майстэрства паэта-псіхолага ў вершы «Савось-распуснік».</p>					Дад.: [3], [4], [7].	М. Міцкевіча. Калёквіум па паэзіі (чытанне вершаў на памяць)
5.	Змітрок Бядуля	2		2			
5.1.	<p>1. Маленства Змітрака Бядулі.</p> <p>2. Пачатак літаратурнай дзейнасці.</p> <p>3. Тэматыка, мастацкія асаблівасці апавяданняў 1912–1915 гг. («Пяць лыжак заціркі», «Малыя дрывасекі», «Велікодныя яйкі», «Дзе канец свету?»).</p>	2			Манаграфія Лашкевіч В. А. «Змітрок Бядуля – дзецям», кнігі 3. Бядулі для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	
5.2.	<p>1. Паэзія З. Бядулі для маленькага чытача: «Мае забавы», «Дудачка», «Калыханка», «Вясной», «Сняжынкi», «Конік», «Верабейчык» і інш.</p> <p>2. Аповесць «Сярэбраная табакерка». Кантрастнае размежаванне добра і зла. Шматпланавасць твора, умоўнасць вобразаў.</p>			2	Кнігі 3. Бядулі для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Эсэ па творах З. Бядулі для дзяцей
6.	Янка Маўр	1		2			
6.1.	<p>1. Старонкі жыцця Янкі Маўра паводле аўтабіяграфічнай аповесці «Шлях з цемры».</p> <p>2. Пачатак літаратурнай дзейнасці. Навукова-пазнавальная аповесць «Чалавек ідзе».</p> <p>3. Апавяданні 1920-х гадоў «Слёзы Тубі», «Незвычайная прынада», «Лацароні».</p> <p>4. Псіхалагічныя апавяданні Янкі Маўра 1930-х гадоў: «Шчасце», «Бязрозавы конь», «Падарожжа вакол дома».</p> <p>5. Спраба распрацаваць жанр фантастычнай аповесці («Фантамабіль прафесара Цылякоўскага»). Навуковая дакладнасць і мастацкія пралікі.</p>	1			Манаграфіі: Яфімава, М. Цэлы свет – дзецям; Гурэвіч, Э. Янка Маўр : Нарыс жыцця і творчасці	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	

	6. Значэнне творчасці Янкі Маўра ў развіцці дзіцячай літаратуры.						
6.2.	1. Распрацоўка жанраў прыгодніцкай аповесці («У краіне райскай птушкі», «Сын вады»), рамана для юнага чытача («Амок»). 2. Зварот да нацыянальнай тэматыкі. Праблема чалавека і прыроды, іх узаемаадносін у аповесці «Палескія рабінзоны». 3. Праблема выхавання асобы ў паўсядзённым жыцці (школьная аповесць «ТВТ»). Асоба і калектыў. Ацэнка аповесці «ТВТ» Янкам Купалам, М. Горкім, С. Маршакom.			2	Творы Янкі Маўра	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Творчыя праекты
7.	Алесь Якімовіч	1	2	2			
7.1.	1. Дзяцінства будучага пісьменніка. Вучоба ў Белпедтэхнікуме, Белдзяржуніверсітэце. Праца настаўнікам. 2. Тэматычная і жанравая разнастайнасць прозы пісьменніка. 3. Зварот пісьменніка да маральна-этычных праблем (зборнік апавяданняў «Залатыя рукі») 4. Зварот да вуснай народнай творчасці. Творчая апрацоўка казак.	1			Кнігі Алеся Якімовіча	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Праверка чытацкіх дзённікаў
7.2.	1. Тэма Вялікай Айчыннай вайны ў творчасці А. Якімовіча: аповесць «Смелыя людзі», апавяданні «Аўтамат», «Аладкі», «Чарнавочка». 2. Сучаснасць і далёкая гісторыя ў аповесцях «Базылёў курган», «Адкуль ліха на свеце», «Канец сервітуту», «Кастусь Каліноўскі» і інш.		2	2	Кнігі Алеся Якімовіча	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Рэфераты
8.	Уладзімір Дубоўка		2	2			
8.1.	1. Першыя творы для дзяцей (казкі «Музыка-чарадзеянік», «Залатое дно»). Супрацоўніцтва ў часопісе «Беларускі піянер». 2. Вяртанне ў літаратуру пасля працяглага перапынку. Творчае асваенне традыцый вуснай творчасці народаў свету.			2	Манаграфія Бугаёва Д. «Уладзімір Дубоўка: кніга пра паэта»	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4],	

	3. Тэма чалавека і прыроды ў навукова-пазнавальных аповесцях У. Дубоўкі «Жоўтая акацыя», «Ганна Алелька» і прыгодніцкай аповесці «Як Алік у тайзе заблудзіўся».					[7].	
8.2.	1. Маральна-этычная праблематыка казак, філасафічнасць зместу. Асаблівасці паэтыкі. 2. Афарыстычныя выслоўі ў казках, іх павучальны сэнс. 3. Арыентацыя мастацкага мыслення паэта на народную мову. Блізкасць твораў У. Дубоўкі да «Казак жыцця» Якуба Коласа і апрацаваных легенд Максіма Танка.		2		Творы У. Дубоўкі для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Чытанне і каменціраваны аналіз твораў У. Дубоўкі
9.	Дзіцячая літаратура 1955–1965 гадоў; 1965–1985 гадоў.	2		4			
9.1.	1. Літаратурна-грамадская атмасфера сярэдзіны 1950–1960-х гг. 2. Здабыткі паэзіі Васіля Віткі, С. Грахоўскага, С. Шушкевіча, М. Калачынскага, А. Пысіна і інш. 3. Проза. Узмацненне цікавасці да маральна-этычнай праблематыкі. Кнігі апаবাদанняў.	1		2	Кнігі для дзяцей В. Вольскага, А. Пальчэўскага, Е. Лось	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Рэфераты
9.2.	1. Плённае развіццё прозы. Пашырэнне тэматычных абсягаў. Жанрава-стылявыя пошукі ў адлюстраванні тэмы Вялікай Айчыннай вайны. 2. Творчасць літаратараў – «дзяцей вайны». 3. Навукова-пазнавальная літаратура. Цыклы прыродазнаўчых нарысаў Віталія Вольскага «Лёс Дункана» (1978), «Дзень добры, Бяроза» (1984). 4. Вядучыя матывы, вобразы літаратуры для дзяцей гэтага перыяду. 5. Паэзія. Жанрава-тэматычная разнастайнасць. Багацце творчых індывідуальнасцей.	1		2	Кнігі для дзяцей Б. Сачанкі, В. Казько, У. Караткевіча, Д. Слаўковіча, П. Рунца, П. Кавалёва, В. Гарбука, У. Юрэвіча	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Падрыхтоўка прэзентацый
10.	Максім Танк	2	2	4			
10.1.	1. Першыя творы Максіма Танка для дзяцей у заходнебеларускіх часопісах «Беларускі летапіс» і «Снапок». Увага паэта да вуснай народнай творчасці.	2		2	Камп’ютарная прэзентацыя № 4	Асн.: [1], [2].	Падрыхтоўка праекта інсцэніравання

	<p>Агляд кнігі «Блікі сонца».</p> <p>2. Тэматыка і праблематыка твораў Максіма Танка для дзяцей.</p> <p>3. Вершаваная апрацоўка народных казак «Конь і Леў», «Галінка і верабей», «Ехаў казачнік Бай», «Журавель і чапля». Маральна-этычныя праблемы ў гэтых казках.</p> <p>4. «Лемантар» Максіма Танка як вандроўка па моўных сховах. Метафарычнасць, казачная асацыятыўнасць, нацыянальны каларыт твораў паэта.</p>					Дад.: [3], [4], [7].	казкі М. Танка з дзецьмі дашкольнага ўзросту
10.2.	<p>1. Услаўленне смеласці і самаахвярнасці ў барацьбе за праўду і справядлівасць («Сказ пра Вяля»). Ідэя непераможнасці мастацтва («Казка пра Музыку»).</p> <p>2. Праблемы таварыкасці, сціпласці ў творах з уласна аўтарскім сюжэтам («Жук і слімак», «Мухамор», «Казка пра мядзведзя», «Сярод лясоў наднёманскіх»).</p> <p>3. Напаўненне традыцыйнага казачнага сюжэта сучасным зместам – «Быліна пра касмічнае падарожжа Мураша Бадзіні». Спалучэнне рэальнага і неверагоднага ў творах паэта.</p>		2	2	Кнігі для дзяцей Максіма Танка	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Калёквіум па паэзіі М. Танка (чытанне вершаў на памяць).
11.	Станіслаў Шушкевіч		2	2			
11.1.	<p>1. Маленства паэта.</p> <p>2. Пачатак літаратурнай дзейнасці (зборнік «Вершы», 1934).</p> <p>3. Першыя крокі ў дзіцячай літаратуры – казка «Звярыны баль» (1929).</p> <p>4. Арыентацыя паэта на фальклорныя традыцыі.</p> <p>5. Асаблівасці паэтыкі вершаў С. Шушкевіча: канкрэтнасць паэтычнага вобраза, дакладнасць рыфмы, інтанацыйнае багацце, меладычнасць.</p>		1		Кнігі для дзяцей С. Шушкевіча	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Апытанне
11.2.	<p>1. Вобразы беларускай фаўны і флоры як скразныя ў кнігах для дзяцей.</p> <p>2. Драматычная напружанасць сюжэта, камізм сітуацый, гульнёвыя элементы, займальнасць і павучальнасць, псіхалагічная выразнасць казак.</p> <p>3. Маральна-этычныя праблемы ў вершах. Сатыра і гумар у вершах.</p>		1	2	Кнігі для дзяцей С. Шушкевіча	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Падрыхтоўка фрагмента заняткаў з выкарыстаннем твораў С. Шушкевіча

	4. Тэма працы. Паэтызацыя прыроды.						
12.	Васіль Вітка	2	2	4			
12.1.	1. Паэт пра сваё маленства, пра настаўнікаў у жыцці і літаратуры. 2. Творчае выкарыстанне народных матываў, сюжэтаў, вобразаў, моўна-выяўленчых сродкаў у казках. 3. Васіль Вітка — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, лаўрэат Ганаровага дыплама імя Х. К. Андэрсена. 4. Вершаваныя жанры дзіцячага фальклору (калыханкі, пацешкі, лічылкі, загадкі, скорагаворкі) у апрацоўцы Васіля Віткі. 5. Вершы пра птушак (кніга «Госці») 6. Выступленні паэта па праблемах выхавання дзяцей і развіцця дзіцячай літаратуры. Выхаванне любові да слова і адчування яго характава.	2		2	Камп'ютарная прэзентацыя № 5. Манаграфія: Марчанка, С. Васіль Вітка : Нарыс жыцця і творчасці; кнігі Васіля Віткі для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Падрыхтоўка ілюстрацыйнага матэрыялу па казках В. Віткі
12.2.	1. Казка для дзяцей «Вавёрчына гора». Пафас дзейнай дабрата, узаемадапамогі, калектывізму, народна-песенная вобразнасць, прыём антрапамарфізму. 2. Майстэрства Васіля Віткі як апавядальніка («Зайчык-вадалаз», «Трывога ў Ельнічах» і інш.). 3. Юны герой у розных дачыненнях да людзей і прыроды.		2	2	Кнігі В. Віткі для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Калёквіум па паэзіі Васіля Віткі (чытанне вершаў на памяць)
13.	Алена Васілевіч	1	2	2			
13.1.	1. Тэатралогія «Пачакай, затрымайся». Паказ духоўнага станаўлення, фарміравання светапогляду Ганькі Гурновіч. 2. Аналітычнасць і псіхалагізм прозы А. Васілевіч. Раскрыццё ўнутранага свету дзяцей. 3. Тэма «чалавек і прырода» ў апавяданнях «Браты-артысты», «Геша», «Бабуліны кватаранты», «Калінавая рукавічка» і інш.	1	2		Мастацкія творы А. Васілевіч	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Праверка чытацкіх дзённікаў
13.2.	1. Сюжэтнасць і эмацыянальнасць апавяданняў Алены Васілевіч. 2. Маральна-этычная праблематыка апавяданняў «Шурка Рэмзікаў», «Сябры», «Вернісаж» і інш.			2	Зборнікі апавяданняў «Заўтра ў школу», «Сябры», «Калінавая рукавічка»	Асн.: [1], [2]. Дад.:	Напісанне эсэ па творах А. Васілевіч

						[3], [4], [7].	
14.	Эдзі Агняцвет	1		2			
14.1.	1. Тэматычная і жанравая шматстайнасць творчасці Эдзі Агняцвет. 2. Тэма Вялікай Айчыннай вайны ў творчасці Эдзі Агняцвет. 3. Выступленні Эдзі Агняцвет па праблемах развіцця дзіцячай літаратуры.	1				Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	
14.2.	1. Паэтызацыя працы, пейзажныя вершы, тэма аховы прыроды, тэма міру і дружбы ў творчасці Эдзі Агняцвет. 2. Сатырычна-гумарыстычныя вершы Эдзі Агняцвет.			2	Кнігі паэзіі для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Ідэйна- тэматычны агляд твораў А. Васілевіч
15.	Артур Вольскі		2	2			
15.1.	1. Наватарскія пошукі ў галіне тэм і жанраў. 2. Спалучэнне паэзіі, прозы і драматургіі ў некаторых творах паэта («Рагатка», «Лясныя мастакі», «Сцяпан – Вялікі Пан») 3. Вобраз Беларусі ў кнізе «Ізмурдавы горад, дзе ты?» 4. Гумарыстычныя вершы. Займальнасць сюжэтаў, казачнасць.		1		Кнігі А. Вольскага для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7], [8].	Чытанне вершаў на памяць
15.2.	1. Аналіз кніг «Чарнічка», «Рагатка», «Што такое мікра тое» і інш. 2. Тэма хлеба як чалавечай каштоўнасці («Хлеб – усяму галава») 3. Асаблівасці азбук «Жывыя літары», «Ад А да Я – прафесія мая».		1	2	Зборнікі вершаў Артура Вольскага	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [5].	Рэфераты
16.	Ніл Гілевіч	2		2			
16.1.	1. Фальклорныя матывы і жанры ў паэзіі Ніла Гілевіча.	2			Камп'ютарная прэзентацыя № 6	Асн.:	

	2. Творы, напісаныя Н. Гілевічам па матывах балгарскай дзіцячай паэзіі («Казка пра самалёт», «Белы мядзведзь у запарку», «Песня пра ручаёк», «Перапалох», «Бяроза і дуб», «Ленка», «За што мяне мама не пацалавала?» і інш., кніга «Добры чалавек»).					[1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	
16.2.	1. Фальклорныя матывы і жанры ў кнізе «Шчаслівыя хвіліны». 2. Займальнасць, мастацкая дасканаласць загадак (зборнікі «Сіні домік, сіні дом»; «Загадкі»).			2	Кнігі паэзіі Ніла Гілевіча.	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Рэцэнзія на зборнік паэзіі Н. Гілевіча для дзяцей
17.	Рыгор Барадулін	2	2	2			
17.1.	1. Жанравая разнастайнасць паэзіі Р. Барадуліна (вершы, калыханкі, пацешкі, жарты, скорогаворкі, лічылкі, задачкі, загадкі, казкі). 2. Спосабы актывізацыі мастацкага мыслення дзяцей: вершы-пытанні, камічныя сітуацыі. Здольнасць паэта гуляць словам, уменне віртуозна карыстацца гукапісам, каламбурьць. 3. Роля паэзіі Р. Барадуліна ў абуджэнні цікавасці да роднага слова, чуйнасці да яго гучання, выхаванні ў дзяцей назіральнасці і пачуцця прыгожага.	2			Камп'ютарная прэзентацыя № 7	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	
17.2.	1. Свет маленства ў вершах. 2. Вершы пра жывёл і птушак. 3. Традыцыі фальклору і наватарскія пошукі паэта ў жанры казкі («Бабуліна казка», «Мех шэрых, мех белых», «Не паслухаў зайчык маму», «Як воўк калядаваў», «Залатая прасніца»).		2	2	Кнігі паэзіі Рыгора Барадуліна для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Калёквіум па паэзіі (чытанне вершаў на памяць).
18.	Павел Місько	1		2			
18.1.	1. Пазнавальны і выхаваўчы патэнцыял апавяданняў П. Місько пра прыроду. Маральна-этычная праблематыка апавяданняў. 2. Тэматычная разнастайнасць аповесцей.	1			Мастацкія творы П. Місько, ілюстрацыйны матэрыял	Асн.: [1], [2]. Дад.:	

	3. Гумарыстычная аповесць «Навасёлы, або Праўдзівая, часам вясёлая, часам страшнаватая кніга пра незвычайны месяц у жыцці Жэні Мурашкі». Элементы прыгодніцтва ў творы.					[3], [4], [7].	
18.2.	1. Казачныя прыгоды ў кнізе «Прыйдзі, дзень-залацень!». 2. Праблемы сяброўства, чалавечых узаемаадносін у аповесцях «Прыгоды Бульбобаў», «Грот афаліны», «Эрпіды на планеце Зямля» і інш.			2	Мастацкія творы П. Місько, ілюстрацыйны матэрыял	Асн.: [1], [2]. Дад.: [7].	Рэфераты
19.	Уладзімір Ліпскі	1	2	2			
19.1.	1. Звесткі з біяграфіі У. Ліпскага. 2. Рэдактарская дзейнасць у часопісе «Вясёлка». У. Ліпскі – лаўрэат Літаратурных прэміяў імя Янкі Маўра, імя Васіля Віткі, Дзяржаўнай прэміі. 3. Дзіцячы свет у апавяданнях У. Ліпскага. Псіхалагізм, жыццёвасць сітуацый, адметнасць вобразаў.	1		2	Кніга І. Буторынай «Свой у краіне дзяцінства»	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Напісанне эсэ па творах У. Ліпскага
19.2.	1. Арыгінальныя сюжэты, казачная плынь, прыгодніцкія элементы ў аповесцях «Рыгоркавы прыгоды», «Клякса-Вакса і Янка з Дзіўнагорска» і інш. 2. Пазнавальны і выхаваўчы патэнцыял кніг «Азбука жыцця», «Я тут жыву: дзецям пра Беларусь», «Свіцязянская русалка», «Вясёлка над Нёманам».		2		Кнігі У. Ліпскага для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Прэзентацыя кніг У. Ліпскага пра Беларусь
20.	Уладзімір Ягоўдзік		2	2			
20.1.	1. У. Ягоўдзік – заснавальнік і рэдактар дзіцячага часопіса «Лесавік», рэдактар газеты «Дзеці і мы». 2. Зварот У. Ягоўдзіка да народных скарбаў (кнігі «Сонейка, свяці!»; «Заклятыя скарбы»; «Вужовы кароль») 3. Фальклорная аснова твораў, прысвечаных роднай прыродзе.			2	Кнігі У. Ягоўдзіка для дзяцей, ілюстрацыйны матэрыял	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [7].	Падрыхтоўка фрагмента заняткаў з выкарыстаннем твораў У. Ягоўдзіка
20.2.	1. Тэма далёкага мінулага Беларусі ў гісторыка-пазнавальнай кнізе «Сем цудаў Беларусі». 2. Выхаванне экалагічнай культуры і цікавасці дзяцей да пазнання прыроды.		2		Кнігі У. Ягоўдзіка для дзяцей, ілюстрацыйны матэрыял	Асн.: [1], [2]. Дад.:	Аналіз твораў У. Ягоўдзіка

	3. Маральна-этычная праблематыка п'ес-казак.					[7]	
21.	Дзіцячая літаратура на сучасным этапе: проза, паэзія, драматургія		2	4			
21.1.	1. Пашырэнне жанрава-тэматычных абсягаў у прозе, паэзіі, драматургіі. Шырыня тэматыкі. 2. Сучасная літаратурная казка і яе асаблівасці. 3. Характэрныя асаблівасці сучаснай паэзіі. Жанравае багацце. 4. Драматургія для дзяцей. 5. Экалагічныя праблемы ў п'есах. 6. Выкарыстанне літаратурных крыніц для стварэння новых узораў сцэнічных твораў для дзяцей.		2	2	Кнігі сучасных аўтараў для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7], [8].	Гутарка па творах
21.2.	1. Гістарычнае мінулае і сённяшні дзень роднай зямлі, непаўторная прырода Беларусі ў кнігах Я. Пархуты, У. Ліпскага, В. Гардзея, У. Бутрамеева, У. Арлова, С. Тарасава і інш. 2. Агляд творчасці Г. Марчука. 3. Сінтэз паэзіі і прозы ў кнізе В. Зуёнка. Агляд кнігі «Рэха». 4. Зварот да жанру «фэнтэзі». Выкарыстанне літаратурных крыніц для стварэння новых узораў сцэнічных твораў для дзяцей.			2	Кнігі сучасных аўтараў для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7], [8].	Рэцэнзія на зборнік паэзіі для дзяцей сучаснага аўтара; падрыхтоўка прэзентацый
22.	Жанр ілюстрацыі ў дзіцячай кнізе. Сучасныя перыядычныя выданні для дзяцей			4			
	1. Мастакі-ілюстратары беларускай дзіцячай кнігі. 2. Перыядычны друк для дзяцей на сучасным этапе. Выданне часопісаў «Вясёлка», «Пралеска», «Рюкзачок», «Мишутка», «Лесавік».			4		Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Агляд работ сучасных беларускіх ілюстратараў дзіцячай кнігі; рэцэнзія на сучаснае перыядычнае выданне для дзяцей
	Усяго ў II семестры	24	26	58			Залік
	УСЯГО	24	26	58			Залік

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ «АЙЧЫННАЯ ДЗІЦЯЧАЯ ЛІТАРАТУРА»
(завочная форма атрымання адукацыі)

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Магэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія заняткі)			
1	2	3	4	5	6	7
	Айчынная дзіцячая літаратура	6	6			
	II семестр	6				
1.	Спецыфіка дзіцячай літаратуры як мастацтва слова. Вытокі беларускай дзіцячай літаратуры	1				
	1. Паняцце аб дзіцячай літаратуры і дзіцячым чытанні. Спецыфіка літаратуры для юнага чытача. 2. Пытанні тэорыі дзіцячай літаратуры. 3. Сувязь дзіцячай літаратуры з народнай творчасцю, псіхалогіяй, педагогікай. 4. Беларускія пісьменнікі XIX – пачатку XX ст. пра выхаванне падрастаючага пакалення. Артыкулы Цёткі, Якуба Коласа, Алеся Якімовіча, Васіля Віткі пра выхаванне ў дзяцей любові да роднага слова. 5. Агляд вучэбнай і крытычнай літаратуры па курсе. 6. Вусная народная творчасць як першааснова дзіцячай літаратуры.	1		Беларуская дзіцячая літаратура: вучэб. дапам. / пад рэд. А. М. Макарэвіча, М. Б. Яфімава й. –Мінск., 2008	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	
2.	Дзіцячая літаратура пачатку XX стагоддзя	1				
	1. Беларускае нацыянальнае адраджэнне. Адкрыццё нацыянальных школ, легалізацыя беларускага друку (выхад газет «Наша доля», «Наша ніва») 2. «Беларускі лемантар» – першая кніга для навучання дзяцей роднай мове. Пытанне аб аўтарстве.	1		Камп’ютарная прэзентацыя № 1	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3],	Прэзентацыя першых чытанак для дзяцей

	<p>3. Цётка. Асветніцкая дзейнасць пісьменніцы, яе роля ў станаўленні літаратуры для дзяцей.</p> <p>4. «Другое чытанне для дзяцей беларусаў» Якуба Коласа. Кампазіцыя кнігі. Ідэйна-тэматычнае і жанравае багацце твораў чытанкі, іх гуманістычны змест.</p> <p>5. Кандрат Лейка, Францішак Аляхновіч – пачынальнікі нацыянальнай драматургіі для дзяцей.</p> <p>6. Майстэрства М. Багдановіча як паэта-казачніка.</p>				[4], [7].	
3.	Якуб Колас	2				
3.1.	<p>1. Маленства пісьменніка паводле кніг У. Сулкоўскага, А. Міраславіча «Якуб Колас», М. Маляўкі «Коласаў абярэг: дзецям пра Якуба Коласа».</p> <p>2. Увага пісьменніка да праблем нацыянальнай літаратуры. Якуб Колас – аўтар «Другога чытання для дзяцей беларусаў».</p> <p>3. Прырода і дзеці. Паказ імкнення дзяцей да свету, дзе пануе гармонія.</p> <p>4. Праблематыка апавядання «Страшнае спатканне». Глыбіня пранікнення ў псіхалогію дзяцей.</p> <p>5. Пейзажныя вершы для дзяцей: «На полі вясной», «На рэчцы зімою», «Песня аб вясне», «Зіма», «На лузе», «Ручэй» і інш.</p> <p>6. Паэма «Міхасёвы прыгоды». Арганічнае адзінства лірычнага і эпічнага пачаткаў. Метафарычнасць мовы.</p>	2		<p>Камп'ютарная прэзентацыя № 2.</p> <p>CD-дыск «Якуб Колас. Янка Купала» (аўдыёматэрыял, Мінск, 2007). Свае творы чытаюць Якуб Колас, Янка Купала; творы Якуба Коласа чытае сын пісьменніка М. Міцкевіч</p>	<p>Асн.: [1], [2].</p> <p>Дад.: [3], [4], [7].</p>	<p>Падрыхтоўка падборкі ілюстрацыйнага матэрыялу да вершаў Якуба Коласа</p>
3.2.	<p>1. Народная казка ў апрацоўцы Якуба Коласа («Дудар», «Як пеўнік ратаваў курачку», «Пчала і шэршань», «Зайкіна хатка» і інш.).</p> <p>2. Гуманістычны змест апавяданняў «Дзеравеншчына», «Сірата Юрка», «У старых дубах».</p> <p>3. Тыпалагічнае падабенства апавяданняў «Ванька» А. Чэхава і «Дзеравеншчына» Якуба Коласа.</p> <p>4. Вершаваная казка «Рак-вусач». Эстэтычнае, пазнавальнае і выхаваўчае значэнне казкі.</p> <p>5. Майстэрства паэта-псіхолога ў вершы «Савось-распуснік».</p>			<p>CD-дыск «Якуб Колас. Янка Купала» (аўдыёматэрыял, Мінск, 2007), творы Якуба Коласа</p>	<p>Асн.: [1], [2].</p> <p>Дад.: [3], [4], [7].</p>	<p>Слуханне вершаў у выкананні М. Міцкевіча. Калёквіум па паэзіі (чытанне вершаў на памяць)</p>

4.	Янка Маўр					
	1. Распрацоўка жанраў прыгодніцкай аповесці («У краіне райскай птушкі», «Сын вады»), рамана для юнага чытача («Амок»). 2. Зварот да нацыянальнай тэматыкі. Праблема чалавека і прыроды, іх узаемаадносін у аповесці «Палескія рабінзоны». 3. Праблема выхавання асобы ў паўсядзённым жыцці (школьная аповесць «ТВТ»). Асоба і калектыў. Ацэнка аповесці «ТВТ» Янкам Купалам, М. Горкім, С. Маршакам.			Творы Янкі Маўра	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Абарона творчых праектаў
5.	Максім Танк	2				
	1. Першыя творы Максіма Танка для дзяцей у заходнебеларускіх часопісах «Беларускі летапіс» і «Снапок». Увага паэта да вуснай народнай творчасці. Агляд кнігі «Блікі сонца». 2. Тэматыка і праблематыка твораў Максіма Танка для дзяцей. 3. Вершаваная апрацоўка народных казак «Конь і Леў», «Галінка і верабей», «Ехаў казачнік Бай», «Журавель і чапля». Маральна-этычныя праблемы ў гэтых казках. 4. «Лемантар» Максіма Танка як вандроўка па моўных сховах. Метафарычнасць, казачная асацыятыўнасць, нацыянальны каларыт твораў паэта.	2		Камп'ютарная прэзентацыя № 3	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Падрыхтоўка плана заняткаў з выкарыстаннем твораў Максіма Танка
	Усяго ў II семестры	6				
	III семестр		6			
6.	Васіль Вітка		2			
	1. Казка для дзяцей «Вавёрчына гора». Пафас дзейснай даброты, узаемадапамогі, калектывізму, народна-песенная вобразнасць, прыём антрапамарфізму. 2. Майстэрства Васіля Віткі як апавядальніка («Зайчык-вадалаз», «Трывога ў Ельнічах» і інш.). 3. Юны герой у розных дачыненнях да людзей і прыроды.		2	Манаграфія: Марчанка, С. Васіль Вітка : Нарыс жыцця і творчасці. Кнігі Васіля Віткі для дзяцей	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Калёквіум па паэзіі Васіля Віткі (чытанне вершаў на памяць)
7.	Алена Васілевіч					
	1. Тэатралогія «Пачакай, затрымайся». Паказ духоўнага станаўлення, фарміравання светапогляду Ганькі Гурновіч. 2. Аналітычнасць і псіхалагізм прозы А. Васілевіч. Раскрыццё ўнутранага свету дзяцей.			Мастацкія творы А. Васілевіч	Асн.: [1], [2]. Дад.:	Апытанне, праверка чытацкіх дзённікаў

	3. Тэма «чалавек і прырода» ў апавяданнях «Браты-артысты», «Геша», «Бабуліны кватаранты», «Калінавая рукавічка» і інш.				[3], [4], [7].	
8.	Рыгор Барадулін		2			
	1. Жанравая разнастайнасць паэзіі Р. Барадуліна (вершы, калыханкі, пацешкі, жарты, скарагаворкі, лічылкі, задачкі, загадкі, казкі). 2. Спосабы актывізацыі мастацкага мыслення дзяцей: вершы-пытанні, камічныя сітуацыі. Здольнасць паэта гуляць словам, уменне віртуозна карыстацца гукапісам, каламбурьць. 3. Роля паэзіі Р. Барадуліна ў абуджэнні цікавасці да роднага слова, чуйнасці да яго гучання, выхаванні ў дзяцей назіральнасці і пачуцця прыгожага.		2	Камп'ютарная прэзентацыя № 4	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Падрыхтоўка плана заняткаў з выкарыстаннем твораў Р. Барадуліна
9.	Уладзімір Ліпскі		2			
	1. Звесткі з біяграфіі У. Ліпскага. 2. Рэдактарская дзейнасць у часопісе «Вясёлка». У. Ліпскі – лаўрэат Літаратурных прэмій імя Янкі Маўра, імя Васіля Віткі, Дзяржаўнай прэміі. 3. Дзіцячы свет у апавяданнях У. Ліпскага. Псіхалагізм, жыццёвасць сітуацый, адметнасць вобразаў.		2	Кніга І. Буторынай «Свой у краіне дзяцінства»	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7].	Апытанне, праверка чытацкіх дзённікаў
10.	Дзіцячая літаратура на сучасным этапе: проза, паэзія, драматургія					
10.1.	1. Пашырэнне жанрава-тэматычных абсягаў у прозе, паэзіі, драматургіі. 2. Сучасная літаратурная казка і яе асаблівасці. 3. Характэрныя асаблівасці сучаснай паэзіі. 4. Драматургія для дзяцей. 5. Зварот да жанру «фэнтэзі». 6. Экалагічныя праблемы ў п'есах. 7. Выкарыстанне літаратурных крыніц для стварэння новых узораў сцэнічных твораў для дзяцей.			Дзіцячыя кнігі сучасных аўтараў	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3], [4], [7], [8].	Рэцэнзія на зборнік паэзіі для дзяцей сучаснага аўтара
10.2.	1. Гістарычнае мінулае і сённяшні дзень роднай зямлі, непаўторная прырода Беларусі ў кнігах Я. Пархуты, У. Ліпскага, В. Гардзея, У. Бутрамеева, У. Арлова, С. Тарасава і інш. 2. Сінтэз паэзіі і прозы ў кнізе В. Зуёнка. Агляд кнігі «Рэха». 3. Жанравае багацце паэзіі. Шырыня тэматыкі.			Дзіцячыя кнігі сучасных аўтараў	Асн.: [1], [2]. Дад.: [3].	Падрыхтоўка прэзентацый

	4. Сучасная літаратурная казка і яе асаблівасці. 5. Зварот да жанру «фэнтэзі». Выкарыстанне літаратурных крыніц для стварэння новых узораў сцэнічных твораў для дзяцей.				[4], [7], [8].	
	Усяго ў III семестры		6			
	IV семестр					залік
	УСЯГО	6	6			залік

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Айчынная дзіцячая літаратура [Электронны рэсурс] : інтэрактыўны электрон. вучэб.-метадыч. комплекс / Т. У. Ганчарова-Цынкевіч [і інш.] // СДО Moodle / Беларус. дзярж. пед. ун-т. – Рэжым доступу: <https://bspu.by/moodle/course/view.php?id=3197>. – Дата доступу: 10.11.2023.

2. Ганчарова-Цынкевіч, Т. У. Дзіцячая літаратура (беларуская) : дапам. для студэнтаў устаноў выш. адукацыі / Т. У. Ганчарова-Цынкевіч, С. А. Сычова ; Беларус. дзярж. пед. ун-т. – Мінск : БДПУ, 2022. – 236 с

Дадатковая літаратура

3. Беларуская дзіцячая літаратура : вучэб. дапам. / пад агул. рэд. А. М. Макарэвіча, М. Б. Яфімавай. – Мінск : Выш. шк., 2008. – 687 с.

4. Беларуская дзіцячая літаратура: хрэстаматыя : вучэб. дапам. для навучэнцаў пед. каледжаў і вучылішчаў / склад.: М. Б. Яфімава, В. М. Ляшук. – 2-е выд., перапрац. і дап. – Мінск : Выш. шк., 2003. – 638 с.

5. Беларуская дзіцячая літаратура: хрэстаматыя : вучэб. дапам. для студэнтаў пед. спецыяльнасцей ВНУ / аўт.-склад. М. Ф. Шаўлоўская. – Мінск : Юніпресс, 2006. – 688 с.

6. Дыдактычны матэрыял па беларускай дзіцячай літаратуры : вучэб.-метадыч. дапам. / М. Ф. Шаўлоўская. – 3-е выд. – Мінск : Беларус. дзярж. пед. ун-т, 2007. – 84 с.

7. Макарэвіч, А. М. Беларуская дзіцячая літаратура ў тэрмінах і паняццях : дапаможнік / А. М. Макарэвіч, В. І. Караткевіч ; Магілёўс. дзярж. ун-т ; пад агул. рэд. А. М. Макарэвіча. – Магілёў : МДУ, 2014. – 140 с.

8. Трафімчык, А. В. Беларуская дзіцячая драматургія / А. В. Трафімчык. – Мінск : Ковчег, 2012. – 127 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ

Мэтай самастойнай работы з'яўляецца мэтанакіраванае навучанне асноўным навыкам і ўменням для выканання самастойнай работы.

Задачамі самастойнай работы студэнтаў з'яўляюцца:

- актывізацыя вучэбна-пазнавальнай дзейнасці студэнтаў;
- фарміраванне ўменняў і навыкаў самастойнага авалодання ведамі;
- фарміраванне ўменняў і навыкаў самастойнага прымянення ведаў на практыцы;
- самаразвіццё і самаўдасканаленне.

Пры выкананні самастойнай работы павінны быць створаны ўмовы, пры якіх будзе забяспечвацца актыўная роля студэнтаў у самастойным атрыманні ведаў і сістэматычным прымяненні іх на практыцы.

Кантроль самастойнай работы можа ажыццяўляцца ў выглядзе кантрольнай работы, тэста, абмеркавання рэфератаў, абмеркавання і абароны вучэбных заданняў, экспрэс-апытванняў на аўдыторных занятках.

**ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ І КАНТРОЛЬНЫХ МЕРАПРЫЕМСТВАЎ
САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ**

п/п	Назва тэмы	Колька сц гадзін	Заданні	Форма выканання
II СЕМЕСТР				
1.	Спецыфіка дзіцячай літаратуры як мастацтва слова. Вытокі беларускай дзіцячай літаратуры. Дзіцячая літаратура пачатку XX стагоддзя	2	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <p>1. Кандрат Лейка. Казачны сюжэт п'есы «Снатворны мак». Павучальны змест твора.</p> <p>2. Карусь Каганец, Вацлаў Ластоўскі. Фальклорныя матывы ў творах.</p>	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
2.	Дзіцячая літаратура ў 20-30 гг. XX стагоддзя	2	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <p>1. Перыядычны друк для дзяцей. Дзейнасць часопісаў «Зоркі», «Беларускі піянер», газеты «Піянер Беларусі». Перыядычны друк Заходняй Беларусі. Часопіс «Заранка».</p> <p>2. Паэзія для дзяцей у 30-я гг. XX стагоддзя.</p>	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
3.	Янка Купала	4	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <p>1. Сувязь з традыцыямі беларускага дзіцячага фальклору як адметныя рысы творчасці Янкі Купалы для юнага чытача 1920-х гг. Вершы Янкі Купалы на старонках часопіса «Зоркі»: «Песня і казка», «Мароз», «Бай», «Сын і маці» і інш.</p> <p>2. «Хлопчык і лётчык на вайне» – раскрыццё думак і перажыванняў падлетка, абумоўленых трагедыяй вайны. Элементы ўмоўнасці ў творы.</p> <p>4. Паказ шырокіх жыццёвых перспектыў для моладзі ў вершах «Сыны», «Алеся».</p>	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
4.	Якуб Колас	4	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <p>1. Гуманістычны змест апавяданняў «Дзеравеншчына», «Сірата Юрка», «У старых дубах».</p> <p>2. Тыпалагічнае падабенства апавяданняў «Ванька» А. Чэхава і</p>	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні

			«Дзеравеншчына» Якуба Коласа. 3. Вершаваная казка «Рак-вусач». Эстэтычнае, пазнавальнае і выхаваўчае значэнне казкі.	
5.	Змітрок Бядуля	2	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Паэзія 3. Бядулі для маленькага чытача: «Мае забавы», «Дудачка», «Калыханка», «Вясной», «Сняжынкi», «Конiк», «Верабейчык» і iнш. 2. Аповесць «Сярэбраная табакерка». Кантрастнае размежаванне добра і зла. Шматпланавасць твора, умоўнасць вобразаў.	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
6.	Янка Маўр	2	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Распрацоўка жанраў прыгодніцкай аповесці («У краіне райскай птушкі», «Сын вады»), рамана для юнага чытача («Амок»). 2. Зварот да нацыянальнай тэматыкі. Праблема чалавека і прыроды, iх узаемаадносін у аповесці «Палескія рабiнзоны». 3. Праблема выхавання асобы ў паўсядзённым жыцці (школьная аповесць «ТВТ»). Асоба і калектыў. Ацэнка аповесці «ТВТ» Янкам Купалам, М. Горкім, С. Маршакom.	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
7.	Алесь Якімовiч	2	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Тэма Вялікай Айчыннай вайны ў творчасці А. Якімовiча: аповесць «Смелыя людзі», апавяданні «Аўтамат», «Аладкі», «Чарнавочка». 2. Сучаснасць і далёкая гісторыя ў аповесцях «Базылёў курган», «Адкуль ліха на свеце», «Канец сервітуту», «Кастусь Каліноўскі» і iнш.	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
8.	Уладзімір Дубоўка	2	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Тэма чалавека і прыроды ў навукова-пазнавальных аповесцях У. Дубоўкі «Жоўтая акацыя», «Ганна Алелька» і прыгодніцкай аповесці «Як Алiк у тайзе заблудзіўся».	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
9.	Дзіцячая літаратура 1955–1965 гадоў; 1965–1985 гадоў	4	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Навукова-пазнавальная літаратура. Цыклы прыродазнаўчых	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні

			нарысаў В. Вольскага «Лёс Дункана» (1978), «Дзень добры, Бяроза» (1984). 2. Вядучыя матэрыялы, вобразы літаратуры для дзяцей гэтага перыяду.	
10.	Максім Танк	4	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. «Лемантар» Максіма Танка як вандроўка па моўных сховах. Метафарычнасць, казачная асацыятыўнасць, нацыянальны каларыт твораў паэта. 2. Напаўненне традыцыйнага казачнага сюжэта сучасным зместам – «Быліна пра касмічнае падарожжа Мураша Бадзіні». Спалучэнне рэальнага і неверагоднага ў творах паэта.	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
11.	Станіслаў Шушкевіч	2	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Маральна-этычныя праблемы ў вершах. Сатыра і гумар у вершах. 2. Тэма працы. Паэтызацыя прыроды.	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
12.	Васіль Вітка	4	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Вершаваныя жанры дзіцячага фальклору (калыханкі, пацешкі, лічылкі, загадкі, скорагаворкі) у апрацоўцы Васіля Віткі. 2. Выступленні паэта па праблемах выхавання дзяцей і развіцця дзіцячай літаратуры. Выхаванне любові да слова і адчування яго характава.	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
13.	Алена Васілевіч	2	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Сюжэтнасць і эмацыянальнасць апавяданняў Алены Васілевіч. 2. Маральна-этычная праблематыка апавяданняў «Шурка Рэмзікаў», «Сябры», «Вернісаж» і інш.	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
14.	Эдзі Агняцвет	2	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Паэтызацыя працы, пейзажныя вершы, тэма аховы прыроды, тэма міру і дружбы ў творчасці Эдзі Агняцвет. 2. Сатырычна-гумарыстычныя вершы Эдзі Агняцвет.	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
15.	Артур Вольскі	2	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:	Вусная праверка атрыманых ведаў,

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз кніг «Чарнічка», «Рагатка», «Што такое мікра тое» і інш. 2. Тэма хлеба як чалавечай каштоўнасці («Хлеб – усяму галава»). 3. Асаблівасці азбук «Жывыя літары», «Ад А да Я – прафесія мая». 	кантрольныя пытанні
16.	Ніл Гілевіч	2	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фальклорныя матывы і жанры ў кнізе «Шчаслівыя хвіліны». 2. Займальнасць, мастацкая дасканаласць загадак (зборнікі «Сіні домік, сіні дом»; «Загадкі»). 	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
17.	Рыгор Барадулін	2	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Традыцыі фальклору і наватарскія пошукі паэта ў жанры казкі («Бабуліна казка», «Мех шэрых, мех белых», «Не паслухаў зайчык маму», «Як воўк калядаваў», «Залатая прасніца»). 	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
18.	Павел Місько	2	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Казачныя прыгоды ў кнізе «Прыйдзі, дзень-залацень!». 2. Праблемы сяброўства, чалавечых узаемаадносін у апавесцях «Прыгоды Бульбобаў», «Грот афаліны», «Эрпіды на планеце Зямля» і інш. 	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
19.	Уладзімір Ліпскі	2	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дзіцячы свет у апавяданнях У. Ліпскага. Псіхалагізм, жыццёвасць сітуацый, адметнасць вобразаў. 	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
20.	Уладзімір Ягоўдзік	2	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зварот У. Ягоўдзіка да народных скарбаў (кнігі «Сонейка, свяці!»; «Заклятыя скарбы»; «Вужовы кароль»). 2. Фальклорная аснова твораў, прысвечаных роднай прыродзе. 	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
21.	Дзіцячая літаратура на сучасным этапе: проза, паэзія, драматургія	4	<p>Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасная драматургія для дзяцей. 2. Зварот да жанру «фэнтэзі». 3. Экалагічныя праблемы ў дзіцячых п'есах. 	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні

22.	Жанр ілюстрацыі ў дзіцячай кнізе. Сучасныя перыядычныя выданні для дзяцей	4	Вывучыць адпаведны матэрыял і падрыхтаваць вусныя адказы па тэмах: 1. Мастакі-ілюстратары беларускай дзіцячай кнігі. 2. Перыядычны друк для дзяцей на сучасным этапе. Выданне часопісаў «Вясёлка», «Пралеска», «Рюкзачок», «Мишутка», «Лесавік».	Вусная праверка атрыманых ведаў, кантрольныя пытанні
	УСЯГО ЗА ІІ СЕМЕСТР	58		
	УСЯГО	58		

ПЕРАЛІК РЕКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ КАМПЕТЭНЦЫЙ СТУДЭНТАЎ

Дыягностыка кампетэнцый можа праводзіцца ў розных формах.

У вуснай форме:

- гутарка;
- калёквіум;
- даклад на практычных занятках;
- прэзентацыя дзіцячых кніг, часопісаў;
- даклад на канферэнцыі;
- вусны залік.

У пісьмовай форме:

- тэст;
- рэферат;
- падрыхтоўка эсэ;
- напісанне рэцэнзіі;
- публікацыя артыкула;
- пісьмовы залік.

ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДА ЗАЛІКУ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

1. Дзіцячая літаратура як вучэбная дысцыпліна. Спецыфіка літаратуры для дзяцей. Узроставае прыналежнасць дзіцячай кнігі. Функцыі дзіцячай літаратуры як мастацтва слова.

2. Вершаваныя жанры дзіцячага фальклору (калыханкі, забаўлянкі, заклічкі, прыгаворкі, песні, лічылкі, скорогаворкі, загадкі). Іх паходжанне, жанравыя асаблівасці, выкарыстанне ў педагагічна-выхаваўчай рабоце.

3. Беларускія народныя казкі як жанр дзіцячай літаратуры. Іх класіфікацыя, паэтыка і стыль. Роля казак у жыцці народа, у выхаванні дзяцей.

4. Тэма дзяцінства ў творчасці Цёткі. Зрабіць цэласны аналіз апавяданняў «Сірата», «Міхаська».

5. «Другое чытанне для дзяцей беларусаў» Якуба Коласа. Ідэйна-тэматычнае і жанравае багацце, гуманістычны пафас твораў чытанкі. Аналіз апавяданняў «Дуб і чароціна», «Два маразы» і інш.

6. Дзіцячы свет у прозе Якуба Коласа. Зрабіць цэласны аналіз апавяданняў «Дзеравеншчына», «У старых дубах», «Страшнае спатканне».

7. Жанр вершаванай казкі ў творчасці Якуба Коласа. Алегарычны змест казкі «Рак-вусач». Працяг паэтам папярэдніх традыцый. Эстэтычнае і пазнавальна-выхаваўчае значэнне казкі.

8. Выхаваўчае і эстэтычнае значэнне пейзажнай лірыкі Якуба Коласа («Ручэй», «На полі вясной», «На рэчцы зімою», «Песня аб вясне», «Зіма», «На лузе»). Сатырычны верш «Савось-распуснік». Прачытаць верш Якуба Коласа на памяць.

9. Максім Багдановіч – дзецім. Ідэйны змест казкі «Мушка-зелянушка і камарык – насаты тварык». Фальклорныя традыцыі ў творы.

10. Беларуская дзіцячая літаратура 20–30-х гадоў ХХ ст. Выданне беларускіх часопісаў, газет для дзяцей.

11. Драматургія для дзяцей пачатку ХХ ст. Казачны сюжэт п'есы К. Лейкі «Снатворны мак». Павучальны змест твора. Выяўленне гуманістычных ідэалаў аўтара. «Жывыя казкі для дзіцячага тэатру» А. Гаруна.

12. Тэмы, матывы, вобразы паэзіі Янкі Купалы для дзяцей («Сын і маці», «У школу», «А зязюлька кукавала», «Песня і казка», «Мароз», «Бай», «Хлопчык і лётчык», «Юрачка» і інш.). Фальклорны каларыт твораў. Прачытаць верш Янкі Купалы на памяць.

13. Рэалістычныя апавяданні З. Бядулі пра лёс дзяцей «Малыя дрывасекі», «Велікодныя яйкі», «Дзе канец свету?», «Пяць лыжак заціркі» і інш. Глыбіня псіхалагічнага аналізу ў творах.

14. Беларускі фальклор у творчасці З. Бядулі. Выхаваўчае значэнне казак «Скарб», «Музыка».

15. Філасофская сутнасць аповесці-казкі «Сярэбраная табакерка» З. Бядулі. Адметнасці вобразнай сістэмы, сюжэтна-кампазіцыйная спецыфіка.

16. Жыццёвы і творчы шлях Янкі Маўра. Жанравая і тэматычная разнастайнасць творчасці. Вобразы дзяцей у псіхалагічных апавяданнях Янкі Маўра 30-х гадоў і пасляваеннага часу «Шчасце», «Падарожжа вакол дома», «Максімка».

17. Лёс дзяцей у апавяданнях Янкі Маўра 20-х гадоў «Слёзы Тубі», «Незвычайная прынада», «Лацароні». Роля эпілогаў у раскрыцці ідэйнага зместу твораў. Майстэрства мастацкай дэталі ў творах.

18. Навукова-пазнавальная аповесць Янкі Маўра «Чалавек ідзе». Вызначыць навуковае і мастацкае ў творы.

19. Жыццёвы і творчы шлях Алеся Якімовіча. Апрацоўка пісьменнікам беларускіх народных казак. Аналіз казак «Каваль Вярнідуб», «Казка пра смелага вожыка» і інш.

20. Тэма Вялікай Айчыннай вайны ў прозе Алеся Якімовіча. Зрабіць цэласны аналіз апавядання «Чарнавочка».

21. Лёс дзяцей на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў апавяданні Алеся Якімовіча «Апоркі».

22. Творчасць У. Дубоўкі для дзяцей. Гуманістычная накіраванасць, маральна-этычная праблематыка вершаваных казак «Як Сінячок да сонца лётаў», «Чые рукі прыгажэйшыя», «Як унук дзеду дапамог». Асаблівасці паэтыкі.

23. Маральна-этычная праблематыка казак У. Дубоўкі «Праўдзівы хлопчык», «Сквапныя мядзведзікі», «Пузыр, Саломіна і Лапаць», «Вожыкаў суд», «Казка пра зачараваную Лілю», «Кветкі – Сонцавы дзеткі». Асаблівасці паэтыкі. Афарыстычныя выслоўі, іх павучальны сэнс.

24. Творчасць Максіма Танка для дзяцей. Ідэя жыватворнай сілы мастацтва ў «Казцы пра Музыку». Народная легенда пра музыку ў апрацоўцы Я. Коласа, М. Багдановіча і М. Танка. Услаўленне смеласці і самаахвярнасці ў казцы «Сказ пра Вяля».

25. Паэтычная апрацоўка Максімам Танкам народных казак «Конь і Леў», «Галінка і верабей», «Ехаў казачнік Бай», «Журавель і чапля», маральна-этычныя праблемы ў творах.

26. Маральна-этычныя праблемы і прыёмы іх увасаблення ў казках Максіма Танка «Мухамор», «Жук і Слімак», «Казка пра Мядзведзя», «Сярод лясоў наднёманскіх» і інш., праблемы таварыскасці, сціпласці ў іх.

27. Спалучэнне рэальнага і неверагоднага, напаўненне традыцыйнага казачнага сюжэта сучасным зместам у «Быліне пра касмічнае падарожжа Мураша Бадзіні» Максіма Танка. Наватарскае засваенне паэтам фальклорных традыцый. Прачытаць верш на памяць.

28. Паэзія Максіма Танка для дзяцей 60 – пач. 90-х гадоў (кніга «Блікі сонца»). Метафарычнасць, казачная асацыятыўнасць вершаў «Ёсць такая зямля», «Хлеб», «Каб дайсці да казкі», «Сняжынкі», «Светлячок», «Чаму птушкі лётаюць» і інш. Прачытаць верш на памяць.

29. Прырода і дзеці ў творчасці С. Шушкевіча. Майстэрства паэта як казачніка. Вобразы беларускай фаўны і флоры як скразныя ў кнігах для дзяцей «Лясная калыханка», «Сарочы церамок», «Колькі кіпцікаў у кошкі», «Казёл на верталёце» і інш. Спалучэнне займальнасці і пазнавальнасці ў творах паэта.

30. Жанр вершаванай казкі ў творчасці Васіля Віткі. Творчае выкарыстанне народных матываў, сюжэтаў, вобразаў, моўна-выяўленчых сродкаў у казках «Вавёрчына гора», «Буслінае лета», «Азбука Васі Вяселкіна», «Казкі і краскі», «ППШ» і інш. Гісторыя напісання казак.

31. Майстэрства Васіля Віткі як апавядальніка. Маральна-этычная праблематыка твораў «Трывога ў Ельнічах», «Стасева падарожжа», «Абнова», «Зайчык-вадалаз», «Першая пяцёрка» і інш. Вобразы дзяцей у іх.

32. Гуманістычныя матывы творчасці Алены Васілевіч. Вобразы дзяцей, раскрыццё іх унутранага свету ў апавяданнях «Вернісаж», «Сябры», «Геша», «Браты-артысты», «Бабуліны кватаранты», «Калінавая рукавічка».

33. Тэматычная і жанравая разнастайнасць творчасці Эдзі Агняцвет (зб. «Мы сур'ёзныя, мы вясёлыя», «Ад зярнятка да вясёлкі», «Хто пачынае дзень?», «Пад сінім небасхілам» і інш.). Прачытаць верш Эдзі Агняцвет на памяць.

34. Жанравая разнастайнасць паэзіі Р. Барадуліна (вершы, калыханкі, пацешкі, жарты, скарагаворкі, лічылкі, задачкі, загадкі, казкі). Прыёмы стварэння займальнасці твораў. Асаблівасці азбук «Азбука не забяўка», «Азбука – вясёлы вулей». Прачытаць верш на памяць.

35. Фальклорныя матывы і жанры ў паэзіі Ніла Гілевіча (зб. «Сіні домік, сіні дом», «Загадкі»). Свет прыроды і дзяцінства ў вершах «Вітаю вясну», «Калі рана ўстанеш», «Дождж-грыбасей», «Добры чалавек», «Казачная зямля» і інш. (зб. «Шчаслівыя хвіліны»).

36. Свет дзяцінства ў апавяданнях У. Ліпскага (зб. «Рыгоркавы прыгоды», «Марынчына казка», «Каралева белых прынцэс» і інш.). Псіхалагізм, жыццёвасць сітуацый, адметнасць вобразаў.

37. Адзінства дзіцяці і прыроды ў апавяданнях Я. Брыля «Жыў-быў вожык», «Сняжок і Волечка», «Ліпа і клёнік», «Чым накармілі Мішутку?».

38. Жанравая і тэматычная разнастайнасць паэзіі для дзяцей на сучасным этапе. Аналіз паэтычнай творчасці Алеся Бадака, Міколы Чарняўскага, Уладзіміра Мазго, Міколы Маляўкі і інш.

39. Роля творчасці Уладзіміра Ягоўдзіка ў выхаванні экалагічнай культуры і цікавасці дзяцей да пазнання прыроды. Аналіз апавяданняў «Жураўлі», «Рак», «Ласка», «Баравік».

40. Сучасная літаратурная казка і яе асаблівасці. Прытчавасць і філасафічнасць казак Раісы Баравіковай («Тайна Прыгажосці»); сюжэтная займальнасць казак Алены Масла (зб. «Таямніцы закінутай хаты»); пазнавальная скіраванасць казак Анатоля Бутэвіча («Як акіян з кропелькай барукаўся») і інш.

41. Пазнавальны характар і паэтыка праявічых твораў Паўла Місько «Прыгоды Бульбобаў», «Маміна мама», «Прыйдзі, дзень-залацень».

КРЫТЭРЫ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

10 (дзесяць) балаў, залічана:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне, а таксама па асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы;

дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні;

бездакорнае валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць пры пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач;

выяўленая здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі;

поўнае і глыбокае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне;

уменне вольна арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку, выкарыстоўваць навуковыя дасягненні іншых дысцыплін;

творчая самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

9 (дзевяць) балаў, залічана:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць пры пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач;

здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі ў межах вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

поўнае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай ўстанова вышэйшай адукацыі па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку;

сістэматычная, актыўная самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

8 (восем) балаў, залічана:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне ў аб'ёме вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны (метадамі комплекснага аналізу, тэхнікай інфармацыйных тэхналогій), уменне яго выкарыстоўваць пры пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач;

здольнасць самастойна вырашаць складаныя праблемы ў межах вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку;

актыўная самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

7 (сем) балаў, залічана:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач;

вольнае валоданне тыповымі рашэннямі ў рамках вучэбнай праграмы установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне, засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку;

самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

6 (шэсць) балаў, залічана:

дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абагульненні і абгрунтаваныя высновы;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры вырашэнні вучэбных і прафесійных задач;

здольнасць самастойна выкарыстоўваць тыповыя рашэнні ў межах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку;

актыўная самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

5 (пяць) балаў, залічана:

дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць высновы;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры вырашэнні вучэбных і прафесійных задач;

здольнасць самастойна выкарыстоўваць тыповыя рашэнні ў межах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вивучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку;

самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень культуры выканання заданняў.

4 (чатыры) балы, залічана:

дастатковы аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць высновы без істотных памылак;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры вырашэнні стандартных (тыпавых) задач;

уменне пад кіраўніцтвам выкладчыка вырашаць стандартныя (тыпавыя) задачы;

уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вивучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім ацэнку;

праца пад кіраўніцтвам выкладчыка на практычных, лабараторных занятках, дапушчальны ўзровень культуры выканання заданняў.

3 (тры) балы, не залічана:

недастаткова поўны аб'ём ведаў у рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі;

веданне часткі асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, выклад адказу на пытанні з істотнымі, лагічнымі памылкамі;

слабое валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, некампетэнтнасць пры вырашэнні стандартных (тыпавых) задач;

няўменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вивучаемай вучэбнай дысцыпліне;

пасіўнасць на практычных і лабараторных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.

2 (два) балы, не залічана:

фрагментарныя веды ў рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі;

веды асобных літаратурных крыніц, рэкамендаваных вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

няўменне выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію вучэбнай дысцыпліны, наяўнасць у адказе грубых, лагічных памылак;

пасіўнасць на практычных і лабараторных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.

1 (адзін) бал, не залічана:

адсутнасць ведаў (і кампетэнцый) у рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі, адмова ад адказу, адсутнасць на атэстацыі без уважлівай прычыны.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ

па вывучаемай дысцыпліне
з іншымі дысцыплінамі спецыяльнасці

Назва вучэбнай дысцыпліны, вывучэнне якой звязана з дысцыплінай рабочай праграмы	Кафедра, якая забяспечвае вывучэнне гэтай дысцыпліны	Прапановы кафедры аб зменах у змесце рабочай праграмы	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
«Дашкольная педагогіка»	кафедра агульнай і дашкольнай педагогікі	Акцэнтаваць увагу на педагагічнм патэнцыяле мастацкіх твораў	22.11.2023 пратакол № 4
«Замежная дзіцячая літаратура»	кафедра беларускай і замежнай літаратуры	Разглядаць айчынныя мастацкія творы для дзяцей у кантэксце тэндэнцый, актуальных для сусветнай дзіцячай літаратуры	22.11.2023 пратакол № 4
«Выразнае чытанне»	кафедра агульнай і дашкольнай педагогікі	Прадугледзець работу па фарміраванні навыкаў выразнага чытання твораў дзіцячай літаратуры	22.11.2023 пратакол № 4